

SA BUKA TE ZOBİ Sa Vinabakala

Sa *Buka te Zobi* si na vivineina keke tie, e Zobi pozana, sapu na tie leanana meke na tie tagotago tugo.

Vahesia Zobi sa Tamasa meke kalavarae ia sa se Zihova. Ba tepa ia Setani sa Tamasa pude podekia sa rinañerane te Zobi la koasa Tamasa, ke va malumia Tamasa se Setani pude podekia se Zobi. Vagi pani e Setani sari doduru tuna Zobi, sari nana tinagotago meke va raza nia minoho pa tini sa sapu variva maledere, na tale tubuna beto sa tinina e Zobi. Ba ronua Zobi sa nana Tamasa pa doduruna sa totoaso asa. Koasa totoaso sapu koa pa tinasigiti se Zobi si mae sari nana baere meke vari zama nia rini sa tinasuna te Zobi. Tozia ri nana baere sapu pa dia ginilagilana si e Tamasa hoke pia i sari tinavete leanadi meke va kilasi sarini pu tavete va kaleana, ke sa tinasigiti te Zobi si laena sapu e Zobi si tomei kaiqa nana hahanana kaleadi. Ba tumae nia Zobi sapu lopu garona pude tava kilasa si asa sina sari tinavete leadi pu taveti sa si leadi hola meke koa nono hola si asa. Lopu boka va bakalia sa sapu na vea ke va kamo nia Tamasa koa sa sari tinasuna sapu raza koa sa, ke va mataqara si asa meke nananasa sisigiti la koe Tamasa. Tepa ia Zobi koasa Tamasa pude veko vari tonoto pule ni sari doduru ginugua pude leana pule sa pozana sa. Lopu olanñi Tamasa sari ninanasa te Zobi ba pa rinañerane mo te Zobi si zama la si Asa. Sa Nana niniranñira meke ginilagilana lohina mo si va dogoro nia Sa koe Zobi. Gua ke va pepekae se Zobi koasa Tamasa sapu tagoi sari doduru niniranñira meke helahelae tugo sapu lopu garo tugo si asa pude zama ni sari soku zinama hoborodi pa kenuna sa Tamasa.

Pa vina betona sa vivinei si vura bakala sapu qetu nia Tamasa se Zobi, meke mana nia Sa hola nia tu sapu tatasana, meke tagotago hola tu si asa. Ba sari baere te Zobi si hidaki Tamasa sina lopu boka va bakalia rini sa laena sa tinasuna sapu ta raza nia e Zobi. Telena mo e Zobi tumae nia sapu vea ululu gua sa ginilagilana te Tamasa hola nia sa hahanana vina lavata tadi na tie pa toতোসা. Sari na Nati Pinaqapaqahana sa Buka

Pinodalaena sa vivinei. Hinia 1:1 kamo hinia 2:13

Zobi meke sari na nana baere. Hinia 3:1 kamo hinia 31:40

a. Ninominomi te Zobi. Hinia 3:1-26

b. Sa vinari zamae kekenu. Hinia 4:1 kamo hinia 14:22

c. Sa vinari zamae vina rua. Hinia 15:1 kamo hinia 21:34

d. Sa vinari zamae vina neta. Hinia 22:1 kamo hinia 27:23

e. Sa vinahesina sa ginilagilana lohina. Hinia 28:1-28

f. Sa zinama vina betobeto te Zobi. Hinia 29:1 kamo hinia 31:40

Sari na zinama te Elihu. Hinia 32:1 kamo hinia 37:24

Sa inolana te Tamasa koe Zobi. Hinia 38:1 kamo hinia 42:6

Sa vina betona sa vivinei. Hinia 42:7-17

Podokia Setani se Zobi

¹ Koa nana si keke tie, pozana si e Zobi, sapu koa pa popoa Uzi. Na tie tonoto si asa meke loke nana tinazutu; pamana nia sa sa Tamasa meke kopu si asa pude lopu tavete va sea. ² Ka zuapa tuna koreo si asa meke ka neta tuna vineki, ³ meke tagoi sa si ka zuapa tina sipi, neta tina kameli, keke tina bulumakao, meke ka lima gogoto don'ki. Soku hola tugo nana nabulu si asa, meke na tie tagotago hola ni sa sari doduru tie pa kali gasa rimata.

⁴ Sari na tuna koreo Zobi si hoke varivari hobei nia rini sa tinavete ineva^{na} pa hopeke dia vetu, vasina hoke la si arini, meke hoke ruvati rini sari ka ⁿeta tasidia vineki pude la somana hena na napo turaⁿⁱ. ⁵ Pa vina betodi rina hopeke ineva^{na}, si hoke vaⁿunu munumunu hokara se Zobi meke vukivukihi va uququ poni sa sari hopeke nana koburu pude va via i, gua. Hoke tavete gua si asa sina balabala ia sa sapu meke gua, meke zama va kaleana hola si arini la koasa Tamasa pa bulodia, gua.

⁶ Sipu kamo sa rane pude kamo la pa kenuna e Zihova sari na mateana pa Maⁿauru, si e Setani tugo si somana la. ⁷ Nanasia Zihova si asa, “Pa totoso ele hola, pavei si koa mae gua agoi?”

Ola^{na} se Setani, “Arau si ene la mae mo pa korapana mo sa kasia popoa,” gua.

⁸ “Vegua dogoria tugo goi sa Qua nabulu se Zobi? Loke tie pa pepeso sapu toⁿoto na leana gua asa. Vahesi Au sa si Arau, meke sapu pama^{na} Nau sa meke kopu sisigiti nia sa pude lopu tavete va sea.”

⁹ Ola^{na} se Setani, “Vea, kote boka pama^{na} nigo Zobi si Agoi pana loke nana likakalae si asa?”* ¹⁰ Na Agoi mo kopu nia doduru totoso si asa meke sari nana tamatina meke sari doduru tiⁿito^{na} pu tagoi sa. Agoi mo mana ni sari doduru tiⁿito^{na} pu taveti sa, meke Agoi poni va soku nia bulumakao pude va siⁿia rini sa pepeso, gua. ¹¹ Ba kamahire pana vagi pani beto ni Goi sari doduru tiⁿito^{na} pu tagoi sa si kote zama va kaleana Igo sa pa Kenumu!”

¹² Meke ola^{na} se Zihova koe Setani, “Leana mo. Sari doduru pu tagoi sa si koa pa mua ⁿniraⁿira agoi, ba se Zobi mo telena si mu lopu tiqu la ia.”

Ke taluarae taloa se Setani.

Sari na Tuna Zobi meke na Tinagotago si Ta ^Noivala Beto

---

* 1:9 Rev 12:10

¹³ Keke rane sipu korapa henahena na napo vaeni sari na tuna Zobi pa vetu tanisa tasidia kenuna, ¹⁴ si kamo la si keke tie paleke inavoso koe Zobi meke zama, “Sipu korapa geli pepeso pude lelete sari na bulumakao pa inuma, meke sari na doŋ'ki si korapa gani duduli pa vasina lopu seu koa rini, ¹⁵ si rapata va hodaka mo sari na tie Sabeani meke hiko taloa beto ni sari doduru. Va mate betoi rini sari doduru mua nabulu. Arau mo telequ si govete pude mae tozi nigo si agoi!”

¹⁶ Sipu lopu ele beto zama si asa, si mae gana pule si keke nabulu meke zama, “Na nika te Tamasa si hoqa gore mae pa maŋauru meke sulu va matei sari na sipi meke sari na tie kopu sipi. Arau mo telequ si govete pude mae tozi nigo si agoi,” gua.

¹⁷ Sipu lopu ele beto zama si asa, si mae gana pule si keke nabulu meke zama, “Ka ŋeta puku tie Babiloni, pu ene la pude raza la i sari na kana meke hiko tiŋitona koarini, si mae rapata meke vagi taloa ni sari na kameli, meke va mate betoi sari mua nabulu. Arau mo telequ si govete pude mae tozi nigo si agoi,” gua si asa.

¹⁸ Sipu lopu ele beto zama si asa, si mae gana pule si keke nabulu meke zama, “Sari na tumu si korapa henahena na napo vaeni pa vetu tanisa tumu koreo kenuna, ¹⁹ meke raza va hodaka mae si keke givusu ŋiŋira, mae guana pa qega, meke hiru va hoqa ia sa sa vetu meke mate beto sari doduru. Arau mo telequ si govete pude mae tozi nigo si agoi,” gua.

²⁰ Sipu avosi Zobi si arini si turu sage meke daku rikatia sa sa nana poko pa tinalotana. Neri va golugolua sa sa batuna meke hoqa gore pa pepeso pa vinahesina sa Tamasa. ²¹ Zama si asa, “Dododohoqu totošo podo si arau, meke kote dododohoqu totošo mate si rau. E Zihova mo

poni au, meke kamahire si e Zihova tugo vagi pani. Mani tavahesi sa Pozana e Zihova!”

²² Pa korapadi ri doduru tinasuna pu raza koe Zobi, si lopu hite tavete va sea meke lopu zutua sa sa Tamasa.

2

Podeke Pulea Setani se Zobi

¹ Sipu kamo sa rane pude vata dogoro pule ni pule pa kenuna Zihova sari na mateana pa Maⁿauru, si somanae nana tugo se Setani koa rini. ² Nanasia Zihova si asa, “Pavei si koa mae gua agoi?”

Meke olaⁿa se Setani, “Arau si ene lamae mo, vilorae ia mo sa kasia popoa,” gua si asa.

³ “Vegua dogoria tugo goi sa Qua nabulu, se Zobi?” nanasa gua se Zihova. “Loke tie pa pepeso sapu toⁿoto na leana gua asa. Vahesi Au sa si Arau, meke sapu pamaⁿa Nau sa meke kopu sisigiti nia sa pude lopu tavete va sea. Sovutu Au goi pude va malumu igo pude la raza ia, pa ginugua hoboro, na loke nana sinea, ba e Zobi si koa va ⁿono eko nana mo.”

⁴ Olaⁿa se Setani, “Boka veko pani na tie sari nana likakalae pude kopu nia sa nana tinoa soti. ⁵ Ba mu va sigitia tu sa tinina ba Goi, kote hinokara zama va kaleana Igo sa pa Kenumu si Goi!”

⁶ Ke zama se Zihova koe Setani “Leana, koa pa limamu si asa, ba mu lopu va matea mo.”

⁷ Ke taluarae se Setani koe Zihova, meke la va raza nia minoho tubu sa sa doduru tinina e Zobi. ⁸ La habotu pa eba se Zobi meke vagia sa si keke kukuru vide raro patu meke repi nia sa koari na tubuna. ⁹ Zama la sa nana barikaleqe koa sa, “Na korapa koa va ⁿono eko la mua tu si agoi? Vea ke lopu zama va kaleana ia mo goi sa Tamasa, mamu mate mua?”

¹⁰ Olan̄a se Zobi, “Zamazama gua tugo na barikaleqe duviduvili si agoi! Be garunu mae ni Tamasa sari ginugua leadi, si va kamo i gita. Ve a ke kaqu qumiqumi tu si gita totošo garunu mae tinasuna si Asa?” Pa korapadi ri doduru tinasuna pu raza koe Zobi, si lopu hite zutua Zobi sa Tamasa.

Mae sari na Baere te Zobi

¹¹ Ka n̄eta baere te Zobi si ari Elipazi na tie pa vasileana nomana pa Temani, e Bilidadi, sa tie mae guana pa popoa Sua, meke e Zopara sapu mae guana pa popoa Neama. Totoso avoso nia arini sari doduru tinasuna sapu raza koe Zobi, si variva ego nia rini pude topue la meke va manotia si asa. ¹² Sipu korapa ene mae tu pa seu si arini si dogoria rini se Zobi, ba lopu doño gilania tu rini si asa. Ba totošo gilania arini si podalae kabo va ululae si arini, daku rikati rini sari dia poko pa tinalotan̄a, meke va vuvusu la kavuru pa batudia. ¹³ Meke tiqe habotu turan̄ia rini si asa vasina pa pepeso koari ka zuapa rane meke zuapa bon̄i. Loke tie hite zama la nia si keke zinama koasa, sina dogoria arini sapu noma hola sa tinasigiti tanisa.

3

Sa Kinebokebo te Zobi La koe Tamasa

¹ Beto si zama vura se Zobi meke leve nia sa sa rane sapu podo si asa.* ² Zama se Zobi,
³ “Kei Tamasa, Mu leve nia sa bon̄i sapu tava gavoro si arau;
 Mamu leve nia sa rane sapu podo si rau.
⁴ Sa rane asa si Mamu va huporo ia, Tamasa;
 Mamu lopu balabala pule hokara ia sa rane asa,
 mani loke kalalasa kamo la ia.
⁵ Mani vagia na huporo dudukurumu sa rane asa,

---

* 3:1 Zer 20:14-18

- meke va moata nia hinuporo;
 va opoadumu nia lei,
 pude va muho tamunia sa rimata.
- ⁶ Va rizu ia sa boṅi asa koasa vuaheni,
 meke lopu va somana ia koari na sidara.
- ⁷ Va tige ia sa boṅi asa,
 mani loke vevehe qinetuqetu si ta avoso koasa.
- ⁸ Madi leve nia ri na matemateana sa rane asa,
 arini pu boka va tekulu pule mae ia sa kurukuru
 Leviatani.*
- ⁹ Mani lopu kalalasa mae sa pinopino habia;
 mani aqa nia sa rane,
 ba lopu va kamo nia vaqavaqasa.
- ¹⁰ Leve nia sa boṅi asa sapu va malumu au pude ta podo,
 sapu va dogoro nau sari tinasuna na tinalotaṅa.
- ¹¹ Leana si be mate qua mo pa tiana sa tinaqu,
 babe podo mate qua mo.
- ¹² Vea ke kuka au tu sa tinaqu pa tuṅutuṅuna,
 meke va susu au tu sa?
- ¹³ Be mate si rau, si kote ele eko vata bulebulei qua,
 be ele puta meke magogoso qua tu.
- ¹⁴ Puta gua ari na baṅara na ṅati hiniva,
 arini pu kuridi sari na vetu baṅara koadi pukerane.
- ¹⁵ Be ele mate qua, be kamahire puta gua rina koburu tavia
 si rau,
 arini pu va siṅi ni qolo na siliva sari na dia vetu,
- ¹⁶ babe gua rina koburu pu mate mae pa tia meke podo,
 meke lopu dogoria sa kalalasa.
- ¹⁷ Pa lovu si noso sari na tie kaleadi,
 meke magogoso koari na dia tinalotaṅa.
- ¹⁸ Sari na tie ta pusidi ba qetu nia sa binule,
-
- * ^{3:8} Lopu ta gilana sa kurukuru hie pa rane ṅinoroi. Gina zama nia Zobi keke vivinei malivi tadi na tie pukerane.

- ta rupaha koari na hidaka na ginegese.
- 19 Hiteke na lavata si koa vasina,
tie arilaedi na tie loke guguadi,
meke ari na pinausu si ta rupaha vasina.
- 20 Na vea ke va kulusu ekoi mo sari na tie?
Na vea ke poni kalalasa saripu koa talotana?
- 21 Aqa nia rini sa minate, ba lopu kamo mae;
na lovu si okoro nia rini, hola nia sa tinagotago.*
- 22 Lopu qetu si arini osolae mate meke ta pomunae.
- 23 Na vea ke ta poni pa tie sa tinoa,
beto si tomea tu Tamasa koasa sa sirana vugo repere,
meke ta kopu totoko pule tu koe Tamasa?
- 24 Na kinabo mo si guana hena ia rau,
meke lopu boka beto hilala si rau.
- 25 Sapu matagutu nia rau si raza mo koa rau,
sapu mala nia rau si ta evana nana mo koa rau.
- 26 Loke qua binule, loke minagogoso,
meke sari qua tinasuna si loke vina betodi.”

Sa Vinari Zamai Kekenu

4

Zobi 1:1 kamo hinia Zobi 14:22

Elipazi

- 1 Zama se Elipazi,
- 2 “Zobi, vegua kote bugoro si agoi, be zama si arau?
Lopu boka koa kae kulu si rau, na kaqu zama.
- 3 Ele soku tie si va tumatumae i goi
meke soku lima malohorodi si va ninira i goi.
- 4 Totoso ta tubarae si keke tie na malohoro meke mabo,
si sari mua zinama hoke va ninira i pude turu.
- 5 Ba kamahire sipu kamo koa goi sa tinasuna,
si ta duana nia tu goi meke lopu boka va tia ia.

---

* 3:21 Rev 9:6

- 6 Vahesia goi sa Tamasa, meke loke tinazutuna sa mua tinoa;
ke leana pude kalavarae si agoi meke ranerane.
- 7 Mu balabala pule paki.
Vea, esei keke tie tonoto sapu ele kamo a tinasuna kaleana hola?
Pavei si ele ta novala saripu koa va nono?
- 8 Ele dogori arau sarini pu lelete pa kinaleana,
meke ponapona pa tinasuna;
si paketi tugo rini sari kinolura na tinasuna.
- 9 Pa siniño te Tamasa si ta huara inete si arini.
Pa hiruna sa Nana tinañaziri si tava mate si arini.
- 10 Sa mamalaiñidi rina tie kaleadi si guana kurukurumu laione!
Ba Tamasa va noso i meke moku i Sa livodi.
- 11 Guana laione pu loketona gana ginani,
mate si asa, meke sari tuna si ta hurakatae lamae.
- 12 Na inavoso si kamo golomo mae,
na manamanasa si avosia sa talinaqu.
- 13 Pa korapa qua pinutagita pana boni,
pa toto hoke puta muliunu sari tie,*
- 14 si matagutu meke neneqara si arau,
meke niu beto doduru tiniqu.
- 15 Sipu givusu hola pa isumataqu si keke maqomaqo,
si turu bukekequ pa minatagutu.
- 16 Boka dogoria rau si keke tona turu nana;
dono toto la si rau ba lopu boka gilania rau.
Meke tiqe avosia rau si keke mamalaiñi:
- 17 ‘Vea, boka tonoto sa tie, hola nia sa Tamasa,
babe nono hola nia se Zihova pu tavetena si asa?’
- 18 Be e Tamasa lopu ronui sari nana nabulu pa manauru,
meke pitui Sa sari na sinea tadi Nana mateana,

*

4:13 Zobi 33:15

- 19 si vea, kote boka ronua Sa si keke tie ta tavetena pa pepeso,
 sapu ta kuri pa kavuru sapu boka ta munala guana kikiti?
- 20 Kote boka toa pana munumunu si asa,
 ba pana veluvelu si lopu nonoga matena.
- 21 Doduru sapu tagoi sa si ta vagi palae;
 mate si asa, ba lopu tagoa sa sa ginilagilana lohina^d.

5

- 1 Zobi, titioko ko? Ba esei na kote ola^{na} igo.
 Na mateana savana kote boka toka nigo?
- 2 Tina^{na}aziri si mate nia rina tie duvili,
 meke sa binugoro si ^{no}novali sari na tie va gague.
- 3 Ele dogoria rau sa tie duviduvili sapu do^{no} guana loke
 nana tinasuna,
 ba hinoqa ta levei sa nana vetu.
- 4 Sari tuna si lopu boka ta harupu,
 sina loke tie hiva lavelave ni pa vinaripitui.
- 5 Sari na tie ovia kote hena betoi sari na linetelete tanisa
 tie duvili,
 koari na hilibubuku ba kote vagi luli rini,
 meke sa tie memehana ba kote hata luli sari nana tinagotago.
- 6 Na kinaleana si lopu mae guana pa kavuru,
 meke na tinasuna ba lopu toqolo vurana pa pepeso.
- 7 Ba na tie si podo pude kamo ia tugo tinasuna,
 gua sa pidalana sa nika sapu kaqu tapuru sage.
- 8 Be arau, ba kote tepa sisigiti si arau koa sa Tamasa,
 meke kote vala nia rau sa qua hiniva koa Sa.
- 9 Asa hoke taveti sari na tinavete nomadi sapu lopu boka
 ta balabala kamo,
 sari na tinavete variva magasa sapu lopu boka ta nae.
- 10 Ponia ruku Sa sa pepeso

- meke poni kolo sari na inuma.
- 11 Sarini pu va pepekae si ovulu sage ni Tamasa
meke saripu kulusu si va getui Sa.
- 12 Huari Sa sari hiniva tadi na tie sekesekeidi,
pude lopu gorevura sari dia tinavete.
- 13 Poho i Sa sari na sinekesekei tadi na tie pu vahesi puleni
sapu gilagilanadi,
meke va kokoi i Sa sari dia hiniva tomedi.*
- 14 Kamo i na hinuporo pana rane,
meke korapa rane si ene tapotapoe si arini guana
boṅi tu.
- 15 Ba harupi Tamasa saripu habahuala koari na dia zina-
mazama variva mate;
harupi Sa pa limadi rina tie nomadi.
- 16 Ke saripu malaṅa si aqa nia sa Tamasa pude tokani,
meke va noso i Sa sari na tie kaleadi pu hiva ṅoṅovalali.
- 17 Tamanae sa tie pu va toṅotia Tamasa!
Gua asa ke mu lopu kilu ia sa ginegese tanisa Tamasa
pu tagoi sari doduru ṅiniraṅira.*
- 18 Va bakora igo Sa, ba Asa tugo kote pusia,
va sigitigo Sa, ba sa Limana tugo Sa kote salaṅigo.*
- 19 Ninae totošo si kaqu harupigo Sa si goi pa tinasigiti na
tinasuna.
20 Pana raza sa soṅe, si kaqu kopu nia Sa sa mua tinoa,
meke pa vinaripera si kaqu lavelave nigo Sa pude
lopu ta seke pa vedara.
- 21 Tamasa kote lavelave nigo koari na zinamazama variva
sigitidi;
meke lopu kaqu matagutu si goi pana kamo sa
tinahuara.
- 22 Kote hegere ni goi sari tinahuara na soṅe

---

* 5:13 1 Kor 3:19   * 5:17 ZT 3:11; Hib 12:5-6   * 5:18 Hoz 6:1

- meke lopu kote matagutu ni goi sari na kurukuru variva mate.
- 23 Sa vasina tavete nia inuma goi si kote loke patuna, meke lopu kaqu raza igo ri kurukuru pinomo.
- 24 Kaqu koa va bulei pa mua ipi si agoi; pana nae i goi sari mua sipi, si kote koa beto dia mo.
- 25 Kote gilania tugo goi sapu kote soku sari mua koburu, saripu podoi goi si kote guana dudulina sa popoa.
- 26 Kote barogoso va gorevura si goi meke kamo la pa lovu, guana huiti sapu sagana pa totošo pakepakete.
- 27 Zobi, gami si ele vilitia meke va hinokaria si hie, ke mu avosi, mamu lopu kilui sari zinama hire.”

6

Zobi

- ¹ Zama se Zobi,
- 2 “Be ta veko sari na qua tinasigiti koari na padapadana mamata,
³ si kote mamata hola ni rini sari na onone pa masa, gua ke bebeno sari qua zinama.
- 4 Sari na tupi tanisa Tamasa pu tagoi sari doduru niniranira si soto dia koa rau, meke sari na pasapasa tadirini si herere pa doduru tiniqu.
- Va nama i Tamasa sari na ginugua variva matagutudi pude va raza ni pa qua tinoa.
- 5 Vea, hoke kabo sa don'ki pana gani duduli si asa, babe kabo sa bulumakao totošo gani duduli si asa?
- 6 Ba esei boka hena sa ginani sapu lopu ta vala soloti ke loke linilinina?
 Vea, koa ia linilini sa keorona sa vovoto?
- 7 Lopu equ henai sari ginani gua arini, arini ginani si sea mae koa rau.
- 8 Kei, be vagia mo rau gua sapu tepa ia rau,

- be poni au mo Tamasa gua sapu hiva nia rau,
⁹ be malumu sa Tamasa be va mate au mo,
 be lopu aqa ba va mate au mo Sa kamahire pa Limana.
- ¹⁰ Be gua asa sa Tamasa, be kote qetu hola si rau pa
 korapana sa qua tinasigiti,
 ba gilania rau sapu sa Tamasa si hopena.
 Na lopu ele hoke toke i arau sari Nana zinama.
- ¹¹ Na niniranira savana si tagoa rau, ke kote boka toa nono
 la tu?
 Na sa sari kaiqa hiniva leadi sapu kote ta evana koa
 rau ke kaqu aqa tu si rau?
- ¹² Ve, ninira guana patu si rau?
 Meke, na boronizi sa tiniqu?
- ¹³ Loke qua niniranira si arau pude harupu pule nau;
 loke tie si koa pude toka nau.
- ¹⁴ Pa totosu tasuna gua hie, be guana veko pania rau
 sa vina tabena sa Tamasa pu tagoi sari doduru
niniranira babe lokari,
 ba na tataru tadi qua baere si okoro nia rau.
- ¹⁵ Ba gamu na qua baere, si sekesekei nau gamu,
 guana tototolo sapu popa totosu dada sa popoa,
- ¹⁶ meke pa totosu ibu si sini sage sari na ovuku na tukui
 na aesi na sinou.
- ¹⁷ Ba totosu mae sa manini si murimuri taloa,
 meke popa sari na taqe.
- ¹⁸ Sari na tokele kameli pu paleke likakalae si ene karovo
 pa qega;
 pa hinata kolo si hoke muliunu si arini osolae mate
 pa soloso qega.
- ¹⁹ Sari na tokele kameli tadi na tie holuholu pu mae guadi
 pa Siba meke Tema si hata kolo,
²⁰ ba balabala mamata totosu kamo si rini koari na
 tototolo popadi.

- 21 Gamu si kekenono gua tugo rina tototolo,
dogoria gamu sa qua tinasuna meke matagutu si
gamu.
- 22 Vea, ele tepa gamu rau pude poni au vinariponi,
babe holu vagia sa qua tinoa,
- 23 babe pude harupau koari na qua kana,
babe holu vura nau pa limadi rina tie kaleadi?
- 24 Leana, mi va tumatumae au, maqu noso;
va dogoro nau pavei si sea si rau.
- 25 Variva sigiti pana hinokara sari na zinama,
ba gamu hire si zama hoboro sisigiti.
- 26 Hiva va tonoti gamu sari na qua zinama,
meke va guni ni na givusu sari na zinama tanisa tie
talotanana?
- 27 Gamu boka mudumudukeda ni mo sari koburu loke
tamadia,
meke holuholu pania sa mia baere soti.
- 28 Ba kamahire, si mi dono toto mae au,
na lopu kote koha gamu rau.
- 29 Noso si gamu. Mi lopu nonovalau;
Lopu zutu au, sina korapa tonoto qua si rau.
- 30 Ba balabala ia gamu sapu kokohaqu si rau.
Balabala ia gamu sapu lopu boka gilania tu rau sapu
ta nonovala si rau?

7

- 1 Na tinoa tie si gua tugo na qeto tie pu ta zukuru tinavete
tasunadi,
gua sa tie tavetavete pa limana doduru rane,
2 gua sa pinausu pu aqa nia sa puluvelu,
babe gua tugo sa tie tavetavete pu aqa nia sa nana
tinabara.
- 3 Vari luli sidara ba loke laena si toa nia rau;
vari luli boni si koa talotana mo si rau.

- ⁴ Totoso eko rau pude puta si hitehite hola sa totoso:
doduru boni si taliri mo si rau, osolae kamo sa
vaqavaqasa.
- ⁵ Sa tiniqu si sinia na nokinoki,
meke tale tubuna,
sapu puzaka meke vura i na muzi.
- ⁶ Sari qua rane si tuturei hola taloa dia,
pa vina betodi si loketona sapu leadi si ta evana.
- ⁷ Mu balabala ia Tamasa, sapu sa qua tinoa si guana keke
siniño mo;
sari qua qinetuqetu si ele murimuri palae.
- ⁸ Kamahire si dogorau sa tie, meke lopu kaqu dogoro pule
au sa.
Totoso hatau sa si kote ele taloa tu si rau.
- ⁹⁻¹⁰ Kekenono guana lei sapu murimuri taloa,
sa tie sapu la pa lovu si lopu pule mae,
meke ta mulinae koari pu gilania.
- ¹¹ Gua ke kaqu zama si rau, lopu va mokomoko au;
kaqu zama vura si rau koasa tina sigiti pa maqo-
maoqu.
- ¹² Na vegua ke kopu totoko nau tu Goi?
Nasa guni nau Goi si rau, na kurukuru malivi pa
lamana?
- ¹³ Eko si rau meke podekia pude magogoso,
hata ia rau pude va mamaheloa sa tina sigiti.
- ¹⁴ Gua ba hoke la tu Goi meke va matagutau koari na
pinutagita,
hoke puta dogori rau saripu variva matagutudi,
¹⁵ osolae equ hiva ta kunele si rau, maqu mate.
- Koroqu koa ia rau sa tiniqu hie.
- ¹⁶ Beto nia rau sa tinoa hie; ele mabo nia rau.
Veko pani au. Sa qua tinoa si loke gugua.

- 17 Mua sa sa tie ke va arilaena hola ia tu Goi?*
- Na vea ke kopu totoko nia tu Goi?
- 18 Ke vilitia tu Goi doduru munumunu,
meke podekia Goi doduruna sa rane.
- 19 Vea, lopu kaqu hite dono va seu paki Mua
pude maqu hite onolo loro si rau?
- 20 Agoi pu kopu tie, vea ta sigiti ni Mua sari na qua sinea?
Na vegua ke arau si guni nau Agoi na Mua gonago-
nana?
- Vea, va tasuna Igo rau?
- 21 Vea ke lopu taleoso nau mo koari qua sinea?
Ura, kote tata mate mo si arau,
meke kote hata au Goi ba lopu kote koa si arau.”

8

Bilidadi

- 1 Zama se Bilidadi, sa tie mae guana pa popoa Sua,
- 2 “Vea seunae gua kote zama ni goi sari zinama gua arini,
sapu hiru gua tugo na givusu?
- 3 Sa ninono si lopu hite va sire ia sa Tamasa pu tagoi sari
doduru niniranira,
meke sa tinonoto si lopu hite va koqi ia Sa.
- 4 Sari na tumu si gina va sea la koe Tamasa,
ke va kilasi Sa gua sapu garodi.
- 5 Ba be dono la si goi koasa Tamasa,
meke tepa zonazona la si agoi koa Sa pu tagoi sari
doduru niniranira,
- 6 be tonotomu meke viamu si goi,
si kote mae sa Tamasa meke toka nigo
meke va pule vatu ni Sa koa goi saripu tagoi goi
tatasana.
- 7 Doduru mua tinago pu ta vagi palae si hiteke,
ba noma hola tu sapu kote poni pule nigo sa Tamasa.

---

* 7:17 Sam 8:4, 144:3

- 8 Hata ia sa ginilagilana tadi tie pukerane,
mamu viliti gua sapu tumae nia ri tiatamada.
- 9 Ura norae mo si podo gita, meke loketona gilania;
meke sari rane toa ni gita pa kasia popoa si hola taloa
gua tugo na maqomaqo.
- 10 Ba va malumi goi sari na tie pukerane pude tozi nigo,
va avoso la koari na dia zinama.
- 11 Na kuli si toa vasina koa sa kolo,
lopu hoke ta dogoro vasina sapu loke kolona.
- 12 Totoso popa sa kolo, lopu sana mate kekenu hokara,
kote harahara tuturei hola si arini.
- 13 Arini pu mulini nia sa Tamasa si gua tugo na kuli;
sari dia hiniva si murimuri taloa, totoso mulini nia
rini sa Tamasa.
- 14 Sapu kalavarae ia rini si malohoro meke huara,
guana aba tanisa kaqa.
- 15 Pana kalavarae ia rini sa aba si vegua kote tuqe sia?
Pana saputu la i rini sari na lozina si kote ta tokae
pude turu si arini?
- 16 Sari tie kaleadi si toqolo vura guana duduli pa rimata,
guana duduli sapu araha pa inuma.
- 17 Sari na karosodi si ilupae koari na patu,
meke tuqe va nabu koari na patu.
- 18 Ba totoso ta rabutu palae si arini,
sari vasidi arini si kote zama, 'Gami lopu gilana
gamu.'
- 19 Uve, gua mo arini sari qinetuqetu tadi na tie kaleadi;
meke toqolo hobe mo si kaiqa koari dia vasidi.
- 20 Ba sa Tamasa si lopu kote kilu pania si keke tie tonoto
babe tokani sari tie kaleadi.
- 21 Kote va hegere igo Sa si goi,
na va kukili pule igo Sa.

²² Ba kote va kurekure i Sa saripu kana igo,
meke sari vetu tadi na tie kaleadi si kaqu tava
murimuri palae.”

9

Zobi

- ¹ Meke ola_ŋa se Zobi,
² “Hinokara, gilania qua rau si arini visoroihe.
Ba vegua meke boka to_ŋoto sa tie pa kenuna sa
Tamasa?*
- ³ Vea meke kote boka tokea keke tie si Asa?
Kote nanasa ni Tamasa si ka tina ninanasa
sapu lopu keke tie kaqu boka ola_ŋi.
- ⁴ Sa Tamasa si tumatumaena meke ni_ŋirana hola;
loke tie si boka kilu ia sa Nana hiniva meke koa bule
eko nana.
- ⁵ Va rizui Sa sari na toqere meke lopu va nonoga ia rini,
meke pa Nana tina_ŋaziri si huara pani Sa.
- ⁶ Va niu ia Tamasa sa kasia popoa meke va rizua Sa pa nana
kokoana,
meke madidiri sari dedegerena sapu tuqena.
- ⁷ Zama si Asa meke va nosoa Sa sa rimata pude loke
kalalasa pana rane,
meke sari na pinopino pude lopu kalalasa pana bo_ŋi.
- ⁸ Loke tie toka nia sa Tamasa pude repahia sa ma_ŋauru,
meke neti va nosoi sari na bogusu nomadi.
- ⁹ Tamasa va podaki pa ma_ŋauru sari na vinarigarae
pinopino nomadi, guari na mola valusa, sagauru,
habia, na toropae ba_ŋara.*
- ¹⁰ Lopu kaqu boka tumaeni gita sari tinavete nomadi
saripu taveti Sa,
meke sari nana tinavete variva magasadi si loke vina
betodi.

---

* 9:2 Zob 4:17   * 9:9 Zob 38:31; Em 5:8

- 11 Ene hola sa Tamasa, ba lopu boka dogoria rau,
hola mo si Asa, ba lopu gilania rau.
- 12 Be tañini vagi Sa gua sapu hivani Sa, esei boka heki nia?
Esei kote boka nanasia, 'Na sa si tavetia goi?' gua.
- 13 E Tamasa si lopu kaqu tuqe pule Nana binugoro.
Se Rehabi sa noki variva mate pa lamana meke sari
nana minate ba kokotuñu pa nenena.
- 14 Vea meke kote olañia rau sa Tamasa?
Pae kote vagi ni rau sari zinama pude tokea?
- 15 Be toñotoqu si rau ba lopu boka olañia arau,
sapu boka ia arau si pude tepa ia mo sa tataru tanisa
qua Tie Varipitui.
- 16 Be tioko la ia arau meke olañau Sa,
ba lopu rovea rau sapu kote va avoso au sa qua Tie
Varipitui.
- 17 Kote va kilasa nau raneboñi Sa pa ginugua loke laedi,
meke va sokui sari tubuqu pa ginugua hoborodi.
- 18 Lopu kote poni au totošo Sa pude siño paki,
ba kote va siñi nia tinasigiti Sa sa qua tinoā.
- 19 Pa ñinirañira, si Asa si ñiñira hola.
Pa vinari pitui, si esei kote boka pitu ia si Asa?
- 20 Be toñoto qua si rau, ba sa ñuzuqu kote zutu au,
be loke tinazutuqu, ba Tamasa kote va sosodea sapu
tie kaleaqu si rau.
- 21-22 Loke tinazutuqu si rau, ba ele lopu kiluna.
Ele mabo nia rau sa tinoā hie, loketona si leana.
Be sea babe toñoto, ba kote tava kilasa beto mo koasa
Tamasa.
- 23 Totoso raza sa oza meke mate va hodaka sari tie loke dia
sinea,
si va sisire ni tu sa Tamasa.
- 24 Sa doduruna sa kasia popoa si ta vala pa limadia ari tie
kaleadi.

Meke va behu i sa Tamasa sari na tie varipitui.
 Pude lopu Asa si tavete gua hie, si esei pule tavetia?

- 25 Sari na rane pa qua tinoa si rerege taloa,
 lopu keke si leadi pude qetu ni.
- 26 Nipulu taloa guana vaka rerege,
 guana atata sapu sopata vagi dia kokorako.
- 27-28 Be balabala si arau pude muliⁿiini sari qua qinu-
 miqumi,
 meke komolo va paere pani sari tinalotaⁿa;
 ba kote korapa mala ni rau sari qua tinasigiti.
 Na gilania rau sapu korapa zutu au Tamasa si arau.
- 29 Sina ele ta zutu mo si rau,
 ke na tinokae sa pule si hiva hata ia rau?
- 30 Be guana ⁿuzapa ni sopu rau sari na qua sinea,
 meke ⁿuzapi rau sari na limaqu,
- 31 ba kote voi lani au mo Tamasa pa pou nelaka
 meke qua poko ba kote maledere nau mo.
- 32 Be sa Tamasa si na tie si kote olaⁿia rau si Asa,
 be kote boka la si gami karua pa vetu varipitui meke
 variva toⁿoti vasina.
- 33 Leana hola be koa nana si keke tie pu boka mae pa vari
 korapa mami,
 na tie pu boka vari pitu ni gami.
- 34 Be boka va rizu pania sa linipulipu te Tamasa koa rau,
 pude qu beto koa matagutu ni sari na vina kilasa
 Tanisa.
- 35 Be gua asa, si kote lopu matagutu si rau pude zama,
 ba pa qua ⁿiniraⁿira soti telequ, si lopu boka si arau.

10

- 1 Ele hakohako nia rau sa qua tinoa,
 ke veko au maqu nominomi la qua mo,
 kaqu tozi vura ni arau sari qua tina sigiti pa maqo-
 maqoqu.

- ² Kote tozi nia rau sa Tamasa: Mu lopu veko lani au pa kalina sinea,
 ba Mu tozi nau, nasa si tavete va sea atuni arau koa Goi?
- ³ Ve a, leana hola koa Goi pude nonovala au,
 pude etulu au, sa tie pu tavetia Agoi pa Limamu,
 totošo qetu ni Goi sari sinekesekei tadi na tie kaleadi?
- ⁴ Vegua, tago mata gua tugo tadi na tie si Agoi?
 Dono viliti gua tugo na tie si Goi?
- ⁵ Vegua, sa Mua totošo si gelenaena gua mo sa tinoa tamigami?
 Ba be sa Mua tinoa si papakana mo,
- ⁶ ke dono hata i Agoi sari qua sinea,
 meke viliti luli sari qua tinavete sapu sea?
- ⁷ Gilania mua Agoi sapu loke qua sinea si arau,
 meke sapu loke tie kote boka harupu au pa Limamu.
- ⁸ Sari Limamu mo tavete au meke keha vura nau,
 ba kamahire sari lima tugo arini si nonovala au.
- ⁹ Mu balabala ia sapu pa pepeso si tavete nau Agoi,
 ba kamahire hiva va mate au na pule lani au Agoi pa kavuru.
- ¹⁰ Agoi va boka ia sa tamaqu pude gavoro si rau,
 meke Agoi va toqolo au pa tiana sa tinaqu.
- ¹¹ Agoi va poko nia kapu sa tiniqu,
 meke piti vari kapae ni sari susuri na masa.
- ¹² Agoi poni nau sa tinoa meke va dogoro nau sa Mua tataru,
 meke sa Mua kinopu si va naqitina sa qua tinoa.
- ¹³ Ba kamahire tiqe gilania rau,
 sapu golomaena sa Mua hiniva pude va kilasa au.
- ¹⁴ Kopu totoko nau Goi, pana visa ene sea si rau gua,
 si kote va kilasau meke lopu taleoso nau.
- ¹⁵ Pana ene sea tugo arau, si tinasuna mo si rau koa Goi,

- Lopu tavete va sea si rau, ba lopu qetu tugo si rau,
sina ta siⁿie nia rau sa tinalotaⁿa meke na kin-
urekure.
- 16 Be hite bokaboka si arau,
si hukue vagi au tu Goi guana laione,
meke vata dogoro Mua ⁿiniraⁿira pude va kilasa au.
- 17 Koba turaⁿa nau vina sosode vaquradi mo Agoi si arau,
meke va gevuru nono ia sa Mua tinaⁿaziri mae koa
rau,
koba hatai Goi kaiqa ginugua vaquradi pude va raza
ni koa rau.
- 18 Tamasa, vegua ke va malumau Goi pude podo si rau?
Padaqu be mate sipu lopu ele ta dogoro si rau koari
tie.
- 19 Pude topue koasa tinaqu meke toⁿoto la mo pa lovu,
si kote leana be guana lopu hite podo mo si arau.
- 20 Visavisa rane mo si koa hola pa qua tinoa. Veko au!
Maqu qetuqetu hite qua koari to^toso koa holadi,
- 21 sipu lopu ele la si rau pa lovu, meke lopu kaqu pule mae.
Kote la koasa popoa hupohuporona meke koa ia
tinalotaⁿa.
- 22 Popoa sapu huporo meke opoadumu ia na kinolura,
vasina sapu dudukurumu sa kalalasa.”

11

Zopara

- 1 Meke zama se Zopara sapu mae guana pa popoa
Neama,
- 2 “Vea, loke tie kote olaⁿi sari zinama hoboro hire?
Meke sa tie sapu zama va soku si hinokarana mo?
- 3 Kaqu va noso tie tu sari mua zinama loke guguadi?
Sari mua zinama ⁿoⁿovala si lopu kaqu ta gegese ni
tu agoi?
- 4 Gua pu zama ni agoi si hinokaradi, gua si agoi;

meke via si agoi pa kenuna sa Tamasa, gua si agoi.

⁵ Kei, leana hola be olaṅigo mo sa Tamasa,
meke zama vura atu igo mo Sa.

⁶ Be gua asa kote tozi nigo Sa sapu soku vari kali sa
gilinagilana,
meke soku ginugua si lohi hola, sapu lopu kaqu boka
tumae ni na tie.

Avoso mae: lopu va kilasigo sa Tamasa padana sa sinokudi
ri na mua sinea.

⁷ Boka hata vura ni goi sari ginugua lohidi te Tamasa?
Boka hata vura nia goi sa pada tanisa Tamasa pu
tagodi sari doduru ṅiniraṅira?

⁸ Sa ginilagilana asa si ululu hola nia sa maṅauru;
sa si boka evaṅia goi?

Meke lohi hola nia sa sa lovu;
sa si boka gilania goi?

⁹ Sa Tamasa si noma hola nia sa kasia popoa,
meke labe hola nia sa lamana.

¹⁰ Pana mae sa Tamasa meke veko igo Sa pa vetu varipusi,
meke tavetia Sa sa vinaripitui, esei boka va noso ia si
Asa?

¹¹ Ura, gilani Nana sa Tamasa sari tie sekesekeidi;
dogoro betoi Nana Sa sari doduru dia tinavete
kaleadi.

¹² Ba lopu kaqu gilae sa tie pekipeki,
osolae podo va manavasa tuna sa doṅ'ki pinomona.

¹³ Ba mu va totoanae la ia sa bulomu koasa Tamasa,
mamu ovulu sage ni limamu la koa Sa.

¹⁴ Mu rizu pani sari doduru mua sinea,
mamu lopu va koa i pa mua vetu sari kinaleana.

¹⁵ Pude gua, kote mataqara si goi meke lopu kurekure,
kote varane si agoi meke lopu matagutu.

- 16 Meke kote murimuri pa mua binalabala sari mua tinasuna,
guana kolo sapu totolo taloa.
- 17 Sa mua tinoa si kote bakala guana rimata pana korapa rane;
na huporo ba kote kalalasa guana rimata pana munumunu.
- 18 Kote koa valeana si agoi meke siⁿⁱ igo na hiniva leana tana vugo repere.
Tamasa kote lavelave nigo, meke ponigo sa minagogoso.
- 19 Lopu kaqu matagutu ni goi sari mua kana,
meke soku tie kote atu tepa tinokae koa goi.
- 20 Ba sari tie kaleadi si kote nunala meke dolina lamae,
ba loke vasina kote boka govete gua.
Sa sira^{na} sapu koa hola koarini si na minate mo.”

12

Zobi

- 1 Olan^a se Zobi,
- 2 “Hokara, gamu tu si tagoa sa ginilagilana lohina.
Doduru ginugua si tumae beto ni gamu.
Pana mate gamu si kote mate tura^{nia} gamu sa tinumatumae.
- 3 Arau ba koadia qua ginilagilana gugua tugo gamu,
lopu na tumae hola nau gamu.
Esei na lopu gilani sapu zama ni gamu?
- 4 Ba va sisire nau ri qua baere,
ba pana varavara la si arau koe Tamasa visoroihe si hoke ola^{na} au Sa.
Gua ke hegere nau rini, ba na tie no^{no} na to^{no}to si rau.
- 5 Gamu si loke mia tinasuna, ba va sisire nau gamu;
tupelia gamu sa tie sapu tata hoqana.

- 6 Ba sari tie hikohiko si koa va bulei dia,
meke arini pu va bugoro ia sa Tamasa si koa valeana
dia,
ba paleki mo rini sari dia tamasa beku pa limadia.
- 7 Nanasi mo sari kurukuru made nenedi meke kote va
tumatumae gamu rini,
babe sari kurukuru tapuru pa galegaleane meke
kote tozini gamu rini,
8 babe sari linetelete pa pepeso meke kote va tuma-
tumae gamu rini,
meke sari na igana pa kolo ba kote va gilana gamu mo
rini.
- 9 Ari doduru ele gilana betoa,
sapu sa tinasuna taqarau si mae guana koasa limana
e Zihova.
- 10 Ura sa tinoa tadi doduru kurukuru si koa mo pa limana
Sa,
meke sa sinino tadi na tie si koa pa Nana niniranira.
- 11 Gua sa mea sapu hiva hola va linilinia sa ginani,
si sa talina ba hiva avoso sigiti zinama tugo.
- 12-13 Sari tie koadi tagoa sa gilinagilana lohina,
ba Tamasa tagoi sari gilinagilana meke niniranira.
Sari tie koadi boka dogoro va bakalia sa tinoa,
ba sa Tamasa si boka dogoro va bakalia sa tinoa meke
tago niniranira tugo.
- 14 Pude huhuara sa Tamasa si esei kote boka kurikuri pule,
meke pude va nuquru tie si Asa pa vetu varipusi si
esei kote boka va rupaha pulei?.
- 15 Pude va nosoa Tamasa sa ruku si kamo mo sa sone.
Pude va mae ia Sa sa ruku si naqe mo sa popoa.
- 16 Uve, sa Tamasa si ninira hola meke tagoa Sa mi-
nataqara,

- sari tie sekesekei meke arini pu ta turaṅa va sea si
koa beto pa limana Sa.
- 17 Vagi pani Sa sari ginilagilana tadi tie tuturaṅa,
meke guni ni Sa na tie pekipekidi sari tie varipitui.
- 18 Sari baṅara si va gore pani Sa,
ta pusi meke ta turaṅa taloa si arini.*
- 19 Sari na hiamā si ta vagi palae pa dia tuturuana meke ta
turaṅa taloa pa kinurekure,
meke va gore pani Sa saripu koa seunae pa tuturuana
pa Zelepade.
- 20 Va nosoi Sa pude lopu zama sari tie ta raṅedi,
meke vagi pani Sa sari gilinagilana tadi tie koadi.
- 21 Va kurekure i Sa saripu tago ṅiniraṅira pa popoa,
meke vagi pani Sa sari ṅiniraṅira tadi na koimata.
- 22 Va vura i Sa sari hiniva kaleadi sapu ta tome pa huporo;
meke sa huporo dudukurumu si turaṅa la nia Sa pa
kalalasa.
- 23 Kuri Sa sari na butubutu, meke huara pani tugo Sa,
va noma i Sa sari na butubutu, meke veko pani Sa.
- 24 Va pupuhi Sa sari na dia koimata,
meke va ene i Sa lamae, nunala meke muliṅṅu.
- 25 Ene tapotapoe si arini pa huporo, na loke zuke,
meke va hoqa i Sa lamae guana tie naponapodi.

13

- 1-2 Doduru ginugua sapu zamani rau si ele dogori na avosi
tu rau meke tumaeni.
Sapu gilani gamu, si gilani tugo arau.
Lopu hola nau gamu si arau, kekeṅṅo mo si gita.

---

* 12:18 Sa vesi hie pa Zinama Hiburu si lopu bakala. Va gore pani Sa sari baṅara, babe rupahi Sa sari na tie pu vata pusi i rina baṅara, meke va guni ni Sa sari na baṅara gua ri na pinausu.

- 3 Ba hiva zama si arau koa sa Tamasa sapu tagoi sari
doduru niniranira, lopu koa gamu;
sa qua ginugua si hiva toke nia arau koa Sa.
- 4 Na koha mo si mae tozi gamu koa rau;
gua rina dokita sapu lopu tumae salana tie.
- 5 Be lopu zama gamu,
si kote na tie gilae mia guni gamu ri na tie.
- 6 Va avoso totozo va bakali arau sari qua binalabala,
avosi sari tinepatepa pa beruqu.
- 7 Na vegua ke kokoha si gamu?
Na koha ponía sa Tamasa, gua si gamu?
- 8 Na hiva lavelave nia gamu sa Tamasa?
Hiva zama ponía gamu si Asa pa vetu varipitui?
- 9 Be dono viliti gamu sa Tamasa, si vea, kote dogoro kaiqa
lineana tugo si Asa?
Rovea gamu si kote boka sekesekei nia gamu sa
Tamasa, gua sapu hoke tavete la nia gamu pa tie?
- 10 Lokari, na kote gegese gamu Sa,
be lopu hinokaradi sari mia zinama vinari tokae la
koa Sa.
- 11 Vea, lopu kote matagutu nia mia sa niniranira Tanisa?
Babe holoqoru nia sa minatagutuna Sa?.
- 12 Sari mia zinama tumatumae si loke laedi gua tugo na
eba;
meke sari mia zinamazama si malohorodi mo gua na
nelaka.
- 13 Mi noso paki, poni paki nau totozo pude zama,
meke kote va tia ia rau nasa si kote ta evana.
- 14 Uve, va nama si rau, be sa si raza mae,
sa qua tinoa si va nama nia arau.
- 15 Be va mate au sa Tamasa,
ba kaqu lavelave nia rau sa qua tinoa koa Sa,
sina ranea rau si Asa.

- 16 Hokara sa qua minataqara si kote ta harupu nia rau,
sina loke tie kaleana si kote balabala sapu boka turu
pa kenuna sa Tamasa.
- 17 Ego avoso va leana mae koari qua zinama,
sari qua vina bakala, mamu avosi.
- 18 Ele va namanama si rau pude tozi nia rau sa Tamasa sa
qua ginugua,
sina gilania qua rau sapu tonoto si rau pa kenuna Sa.
- 19 Esei hiva toke au koasa ginugua hie?
Pude gua sa Tamasa, si nama si rau pude noso meke
mate.
- 20 Ba karua tiniona mo si hiva ni rau Tamasa, va malumu
mae ni koa rau,
meke lopu kote tome nigo rau si Agoi:
- 21 Va noso ia sa Mua vina kilasa,
meke beto, Mu lopu va matagutu au.
- 22 Mu zama mae Tamasa, maqu olana si rau:
babe maqu zama si rau meke Agoi kote olanau.
- 23 Sa sari qua sinea? Sa si tavete va sea i arau?
Na tinavete kaleadi sa si ta pitu ni arau?
- 24 Na vea ke linana va seu Mua,
meke etulu guni nau na Mua kana?
- 25 Hiva va matagutu au Goi? Ba na elelo mo si rau.
Guana raza duduli popana si Agoi.
- 26 Ura kubere i Goi sari na tinavete pasadi pude va pitu
nau,
na sinea toroso vaquraqu tu ba vagi mae ni Goi.
- 27 Guana pusi nau seni Goi nenequ;*
kopu tototoko ni Goi sari qua rinizu,
viliti Goi sari doduru qua tinavete na inene.
- 28 Gua asa ke, vuvusu palae guana popozu huda mo si rau,
guana poko sapu gania na kikiti.

---

* 13:27 Zob 33:11

14

- ¹ Gita doduru si podo pa barikaleqe,
 nada tinoa si papakana mo, meke siⁿia tinasuna.
- ² Noma sage si gita meke tuturei harahara guana havoro;
 meke murimuri palae guana maqomaqo ene holana.
- ³ Ve a kaqu kopu totoko ni tu Agoi sari tie gugua arini,
 babe turaⁿa vagi i pude Agoi na pitu i?
- ⁴ Esei boka vagi vura nia si keke tiⁿitoⁿa viana koasa
 tiⁿitoⁿa sapu lopu viana?
 Loke tie!
- ⁵ Agoi ele pada vekoi sari rane tana tie,
 Agoi gilania visa sidara si kote toa si asa.
 Ele pada i Goi meke lopu boka ta hobe.
- ⁶ Ke Mu doⁿo va seu koa gami; Mamu veko gami;
 mami qetuqetu be boka si gami koasa tinoa tasunana
 hie.
- ⁷ Na huda ba rovea gita sapu kote toa si asa;
 be ta maho gore, ba kote tuvulu sage pule nana.
- ⁸ Sari karosona si kote podalae mate luli,
 meke sari dadagana si kote popozu,
- ⁹ ba pana tiqu la ia na kolo si kote liho vura nana mo,
 meke tuvulu sage guana linete vaqura.
- ¹⁰ Ba gita na tie pude mate,
 si asa mo sa vina betobeto tadigita;
 mate si gita meke beto mo.
- ¹¹ Guana ovuku sapu beto totolo,
 meke na kopi sapu popa,
- ¹² sari tie sapu mate si lopu tekulu sage pule.
 Lopu kaqu vaⁿunu pule si arini sipu korapa koa nana
 sa maⁿauru;
 lopu kaqu hite niu si arini pa dia pinuta.
- ¹³ Leana be tome paki au mo Agoi pa lovu;

tome paki au mo vasina, osolae hola sa Mua
tinaⁿaziri.

Leana be va nonoga vekoa Agoi sa totosu
pude balabala pule au.

¹⁴ Be mate sa tie, si vegua, boka toa pule mae si asa?

Be gua asa, ba kote aqa qua si rau,
aqa, osolae hokoto sa tinasuna hie.

¹⁵ Meke kote titioko si Goi meke kote olaⁿa si rau,
na kote qetu nau Goi, arau pu tavetau Goi pa Limamu.

¹⁶ Meke kote kopu luli ni Goi sari qua inene,
ba lopu kote kopu luli ni Goi sari qua sinea.

¹⁷ Sari qua sinea si kote voi tomei Goi pa huneke;
kote nobi tamunu i Goi sari qua tinavete kaleadi.

¹⁸ Ba lopu gua tu, sari na toqere si kote zuzulu,
meke sari na toa si kote tava rizu taloa,

¹⁹ Guana kolo sapu va murimuri pani sari na patu,
meke na ruku sapu paleke taloa ni sari pepeso;
si Agoi Tamasa sipu huara pani Goi sari lolomo
tamigami pude koa va leana.

²⁰ Niⁿira holani gami Goi ke lopu boka si gami meke mate;
pa minate hobei Goi kineha mami meke garunu
taloani gami.

²¹ Sari tumami si vagi vina lavata ba lopu gilania gami,
meke lopu ta tozini gami totosu variva kurekure si
arini.

²² Va nonoga i mo gami sari tinasigiti pa tini mami,
meke talotaⁿa ni gami sari tinasuna pa mami tinoa.”

Vinari Zamai Vina rua

15

Zobi 15:1 kamo hinia 21:34

Elipazi

¹ Zama se Elipazi na tie pa vasileana nomana pa Temani,

- 2 “Be na tie gilagilana si goi si lopu kote olana ni sari zinama kokobadi; agoi si sini igo mo na givusu.
- 3 Na tie gilagilana si lopu kote zama hoboro gugua agoi, babe lavelave pule nia koari na zinama loke ginuadi.
- 4 Be ta luli si agoi, si loke tie kote pamana nia sa Tamasa, meke loke tie si kote varavara la koa Sa.
- 5 Sa mua sinea si bakala nana koari na mua zinama, podekia goi pude tome koari na sinekesekeidi ri na zinama.
- 6 Arau lopu kilu zutu igo si agoi, sari berumu telemu na zutu igo.
- 7 Vea, agoi sa tie kekenu pude podo?
Ele koa mua tu totosu taveti Tamasa sari na toqere?
- 8 Vea, avosi mua sari na vivinei te Tamasa?
Meke sari ginilagilana si mua eke mo?
- 9 Na sa si tumae nia goi, sapu gami lopu tumae nia?
Na sa si gilania goi, sapu gami lopu gilania?
- 10 Gami si vagi ginilagilana koari na tie koadi meke na tie ele keodi,
ari tie sapu kenudi hola nia sa tamamu.
- 11 Sari na vina manoto te Tamasa si zama atu ni gami, vea ke koromu ni tu?
Zama ponía gami si Asa, zinama sapu bule meke nono.
- 12 Na sa si turana va seu ia sa mua binalabala,
ke dono va bubugoro mae gami goi?
- 13 Na vegua ke bugoro nia goi sa Tamasa,
meke zama lani goi soku zinama sapu lopu leadi?
- 14 Vea, boka koa via sa tie?*
- Boka sa tie pude koa tonoto gugua sa Tamasa?
- 15 Ura, sari Nana mateana ba lopu ranei mo sa Tamasa;

---

* 15:14 [Zob 25:4-6](#)

arini ba lopu via mo pa Nana dinoŋo.

- 16 Napoa gita sa kinaleana, guana kolo.
Uve, kaleada si gita meke loke laeda.
- 17 Avoso mae, maqu va bakalia koa goi,
maqu tozi nigo sapu gilania rau.
- 18 Saripu gilagilana ele tozi nau sari hinokara,
saripu ta totozi ni rini koari na tamadia,
meke loketoŋa si tomea rini.
- 19 Loke tie karovodi si koa pa dia popoa;
loke votiki tie si koa pude turaŋa va seu i koe Tamasa.
- 20 Sari tie kaleadi si kote koa ta sigiti doduruna sa dia
tinoa,
doduru vuaheni pa dia tinoa si kote kamoi tinasuna
si arini.
- 21 Mamalaiŋi variva holoqorudi si gagaemana pa taliŋadi;
balabala sapu koa valeana si arini, ba raza i mo rina
tie hikohiko.
- 22 Lopu rovea arini sapu kote boka govete nia rini sa
hinuporo,
ura, gilania dia sapu korapa aqani rini pude seke va
matei.
- 23 Sari kurukuru gani tomate si korapa aqa pude gani sari
tomatedi;
gilania dia sapu sa rane tasunana si tata kamo.
- 24 Sa rane huporona asa si matagutu hola nia rini,
tarazuzu si arini, guana keke baŋara ŋiŋirana si
namanama pude la rapata i.
- 25 Asa sa vina betodi rina tie pu nadoro lani limadia koasa
Tamasa pu tagoi sari doduru ŋiŋiranaŋira,
arini pu hiva raza ia meke kana ia sa Tamasa.

- 26-27 Vahesi puleni sari tie arini meke va kanakana la koasa
 Tamasa,
 taⁿiini sage ni rini dia lave,
 korodia matagutu meke haqala la pude raza ia sa
 Tamasa.
- 28 Ba sari na tie arini si kote koa koari na popoa lavata,
 saripu lopu sana kote ta huara pa vinaripera,
 sari na vetu pu ta veko palaedi si kote koa i rini.
- 29 Kote kokoi mo sari dia tinagotago,
 meke doduru pu tagoi rini si lopu kote koa hola;
 sari dia likakalae ba kote murimuri palae.
- 30 Lopu kaqu boka govete nia rini sa hinuporo pa
 minate.
- Kote guana huda si arini,
 sapu ta sulu lelaⁿadi pa nika,
 meke ta givusu palae pa siniⁿo te Tamasa.
- 31 Pana pupuhu sisigiti si arini si kote raⁿea rini sa
 kinaleana,
 meke sa kinaleana si kote na dia pinia.
- 32 Sipu lopu ele kamo sari dia toতোসো si kote mate vata
 kenue si arini,
 kote harahara guana lelaⁿa huda,
 meke lopu kaqu buma pule.
- 33 Guana huda vaeni sapu udo va kenue vuana, sipu lopu
 ele komiha,
 guana huda olive sapu hoqa havorona ke lopu boka
 vua.
- 34 Kote tige saripu lopu vahesia sa Tamasa;
 na nika kote sului sari dia vetu saripu ta kuri pa poata
 tinabara golomo.
- 35 Hire sari na tie saripu balabala hata tinasuna meke
 tavete va kaleana,
 sari bulodi si siⁿi i na binalabala sekesekei.”

16

Zobi

- ¹ Olaṅa se Zobi,
² “Ele avosi qua sari zinama gugua arini;
     sari minanoto tamugamu si vari sigiti hola i.
³ Vea, kote loke vina betona sa zinama tamugamu?
     Na sa kamo gamu ke toke la au mo gamu?
⁴ Be guana gamu si tasuna meke arau si atu va manoto,
     si kote zama va gelenae gugua tugo gamu si arau.
     Kote nuke ia rau sa batuqu koari na qua zinama
     leleadi.
⁵ Kote va ṅiṅira gamu rau koari na qua zinama variva
     manoto,
     meke vagi pani sari mia tinalotaṅa.
⁶ Ba pana zama rau kamahire si lopu beto sa sigiti,
     meke pude lopu zama gua si koa eko nana tugo sa
     sigiti.
⁷ Kei Tamasa, ele va mabo au Goi,
     Qua tatamana si huara pania Agoi.
⁸ Guana hiva va sosode ia Agoi sapu arau tugo si sea,
     ke va viviqe au Goi; na kapu meke susuriqu mo si koa.
     Ari tie si doṅo la ia mo sa tiniqu meke zutu au mo.
⁹ Gina ta ṅaziri nau sa Tamasa si arau,
     ke daku lulura pani au Sa,
     garata livo meke doṅo va bubugorae mae au Sa.
¹⁰ Va sisire meke hegere nau ri tie,
     vari likohae nau rini meke poharau rini isumataqu.
¹¹ Luara vala nau sa Tamasa koari tie pu lopu vahesina si
     Asa,
     oki vala nau Sa pa limadia rina tie kaleadi.
¹² Korapa koa va leanaqu meke mae huara pania Sa qua
     tinoa,
     kunele vagi au Sa meke seke va munala pani au Sa,
     meke va turu veko au Sa pude Nana gonagonana tupi.

- 13 Gona nau tupi rini pa doduru vari kaliqu,
 gona goto i Sa sari na leleqataqu, namu loke Nana
 tataru;
 sa pepeso si boboso mo pa eharaqu.
- 14 Va bakora pilipule au Sa,
 komitau Sa guana keke varane sapu hiva va mate tie
 hola.
- 15 Kulusu si rau ke va sage poko baika,
 meke habotu qua pa kavuru.
- 16 Zinara nia mataqu sa kinabo,
 meke moqo sari mataqu guana huporo vari liko-
 haedi.
- 17 Ba loketona si tavete va sea ia arau,
 meke tonotona sa qua vinaravara la koasa Tamasa.
- 18 Kei pepeso, mu lopu tomea sa sinea sapu ta evana mae
 koa rau,
 mu lopu va nosoa sa qua tinepa pude harupau pa
 tinototo.
- 19 Koanana pa Manauru sa tie sapu kote zama poni au,*
 asa kote toketoke hukata nau pa Manauru.
- 20 Zama poni au sa qua baere,
 sipu korapa zoloro la koe Tamasa sa kolo mataqu.
- 21 Na hiva nia rau si keke tie pude tepatepa poni au koe
 Tamasa,
 gua sa tie sapu tepa sisigiti koari nana baere.
- 22 Sari qua vuaheni si korapa hola taloa,
 meke kote ene taloa si rau meke lopu kekere pule
 mae.

17

- 1 Sa vina betona sa qua tinoa si tata kamo,
 na lopu boka sino va leana si rau.

---

* 16:19 Zob 19:25

- Loketona pule si koa ba sa lovu mo.
- ² Vari likohae nau ri tie nonovala si rau,
meke dogoria rau sapu kana hola au rini si rau.
- ³ Kei Tamasa, mu lavelave nau, na viaqu si rau.
Na loke tie pule kote zuka i sari qua zinama.
- ⁴ Ele va nosoi Goi dia binalabala pude lopu gilgilana si
arini,
mu lopu va malumi pude va kilasa au rini.
- ⁵ Be keke tie si ta tabara poata pude novali sari nana baere,
si kote ari nana koburu vagia sa vina kilasa.
- ⁶ E Tamasa ele va sisire nia pozaqu koari na tie,
meke mae loroa rini sa isumataqu.
- ⁷ Moqo sari mataqu pa kinabo,
meke sa tiniqu si viviqe guana maqomaqo mo.
- ⁸ Sari na tie tonoto si hodahodaka nau rini,
meke zutu au rini kekenonoo gua sapu lopu vahesia
rau sa Tamasa, gua.
- ⁹ Ba sari tie tonoto si kote tuqe va nabu koari na dia
hahanana,
meke sarini pu via limadia si kaqu koa ninira hola la
tu.
- ¹⁰ Be doduru arini si mae turu pa kenuqu,
si lopu keke si kaqu dogoria rau sapu kote gilgilana.
- ¹¹ Sari qua rane si ele hola, sari qua hiniva si lopu ta evana,
meke gua tugo sapu okoro ni sa buloqu.
- ¹² Ba sari qua baere si rane guni nia rini sa boni,
meke sa huporo si kalalasa guni nia rini.
- ¹³ Be guana sa qua sirana sapu koa hola si sa popoa mo
tadi tie matedi,
si vasina kote eko si rau meke puta pa hinuporo.
- ¹⁴ Kote na tamaqu guni nia rau sa lovu,
meke sari uloso si na tinaqu meke na tasiqu vineki.

- 15 Pavei pule kaiqa sira^una sapu koa hola koa rau?
Esei boka va dogoro poni au keke lolomo?
- 16 Lokari, sa lineana te Tamasa sapu gua rovea rau si kote
gore tura^unia mo rau la pa lovu,
kote magogoso varigara pa pepeso.”

18

Bilidadi

- 1 Meke ola^una se Bilidadi, sa tie mae guana pa popoa Sua,
2 “Zobi, totoso sa kote beto zama si goi?
Be va avoso goi si kote boka vivinei igo gami si goi.
3 Na vegua ke balabala guni ni gami goi na bulumakao?
Na pekipeki mami si gami gua si goi?
4 Na korapa va sigiti pule nigo si goi koasa mua binugoro.
Vegua, kaqu taluarae si gami pa kasia popoa sina
bugoro si goi?
Vegua, kote va rizui Tamasa sari na toqere pude va
qetu igo?
5 Uve, sa zuke tadi na tie kaleadi si kote tava mate,
meke lopu kaqu tava huru^u pule.*
6 Sa kalalasa pa dia ipi si kaqu eva^unae huporo,
meke sa zuke pa kali dia si kote mate.
7 Sari dia inene bebeno si kote malohoro gore,
kote hoqa puleni teledia koari na dia binalabala
kaleadi.
8 Sari nenedia kote tura^una lani pa korapa vaqara,
meke kote ta tuqe vagi si arini.
9 Na sipata kote saputi nenedia,
meke kote tuqe vekoi.
10 Na aroso si tava nadoro pa sira^una,
meke na sipata si tava tome pa pepeso.

---

* 18:5 Zob 21:17

- 11 Doduru varikali dia si variva matagutu beto mo,
meke tasuna ni rini pa doduru inene.
- 12 Na ovia si malohoro nia rini,
meke na tinasuna aqani pana hoqa rini.
- 13 Na minoho variva mate si gani luli kapudia,
meke va muzi i limadia na nenedia.
- 14 Ke ta daku palae koari na dia kinoa va leana pa dia ipi,
meke ta ririhi la pa minate variva holoqoruna.
- 15 Kamahire sa tie hiva la koa pa nana ipi si boka mo,
ba na ebana sa nai si kaqu tava vuvusu paki pa
korapana pude va via ia.
- 16 Sari karosodi pa kauru pepeso si popa
meke sari lelanadi panaulu si harahara.
- 17 Sari inavosodi si hokoto mo pa kasia popoa,
meke loke tie balabala pule i pozadi.
- 18 Kaqu ta hadu vura taloa koasa popoa tadi na tie toadi,
hadu vura ni pa kalalasa, la pa hinuporo.
- 19 Kaqu loke tuti dia si koa,
loke tie sapu podoi rini si kaqu koa hola koari dia
vasidi.
- 20 Ari tie pa kali lodu rimata si magasa nia sa minate
tadirini,
meke ari pa gasa rimata si matagutu mate dia.
- 21 Gugua asa sa tinoa tadi na tie kaleadi,
sa tinoa tadi na tie pu lopu gilania sa Tamasa.”

19

Zobi

- ¹ Meke ola^{na} se Zobi,
- ² “Vea seunae gua kote vata sigiti au gamu si arau,
meke va soku nau zinama?”
- ³ Ninae totošo si zama va kaleanau mo gamu si arau,
meke lopu kurekure nia gamu sa ⁿinovaⁿovalaqu
rau.

- 4 Be hinokara tavete va sea si arau,
sari sinea si qua ginugua eke mo telequ.
- 5 Balabala ia gamu sapu leana hola nau gamu si arau, gua,
meke sari qua tinasuna va sosodena sapu sea si rau,
gua?
- 6 Lopu boka dogoria tu gamu sapu e Tamasa tavetia si hie?
Sa Nana sipata si vekoa Sa pude saputu vagi au.
- 7 Velavela vura si arau, 'Toka nau, ta sigiti hoboro qua!' Ba
loke tie si ola_na;
tioko hata tinokae si rau, ba loke tie si mae pude va
to_notia sa qua tinasuna.
- 8 E Tamasa hukatia sa sira_na, ke lopu boka hola si arau,
na tomea Sa sa qua sira_na pa korapa hinuporo.
- 9 Ele vagi pani Sa sari doduru vina lavataqu,
meke sa qua pozapoza leanana si huara pania Sa.
- 10 Seke va sisigiti au Sa pa doduru vari kaliqu,
Sari na qua hiniva leadi si rabutu pani Sa guana huda
hoqana.
- 11 Sa binugoro te Tamasa si _nada mae koa rau;
nae tura_na nau Sa koari Nana kana.
- 12 Garuni Sa sari Nana varane pude mae raza au;
koa vari likohae nia rini sa qua ipi, meke varipera
mae au rini.
- 13 Qua tatamana ba va seu i Tamasa koa rau;
sari na tie pu gilani rau ba lopu hiva gilana_nu tu.
- 14 Sari qua tatamana si ele taloa beto,
meke sari qua baere si ele muli_ni nau rini.
- 15 Sari nabulu vineki tavetavete pa qua vetu ba muli_ni nau
tugo;
na tie karovoqu guni nau rini si arau.
- 16 Tiokia rau si keke qua nabulu ba lopu ola_nau sa,
tepa sisigiti ia rau pude toka nau ba korona.
- 17 Lopu leana koasa qua barikaleqe sa huma_nana sa
_nuzuqu,

- meke sari tasiqū koreo ba lopu boka tata mae au.
- 18 Sari koburu ba hakohako nau rini,
pude turu zama rau si taliri taloa dia.
- 19 Sari qua baere soti si korodia nau;
meke sarini pu tataru hola ni rau ba ele kana mae au.
- 20 Loketonā si rau ba na kapu meke susuri mo;
boka mo ke toa si rau.
- 21 Gamu si na qua baere! Mi tataru nau!
Ura ele seke au Tamasa si arau koasa limana.
- 22 Vea ke kaqu nōvala au tu gamu gua sapu evanīa
Tamasa?
Vegua lopu ele nōvala va kaleana au tu gamu si rau?
- 23 Kei, be kaiqa tie boka va nonoga i sari qua zinama,
mani ta kubere gore ni pa buka!
- 24 Uve, be ta peqo sari na qua zinama pa patu,
meke kuberi pude madi koa hola,
- 25 ba gilania rau sapu toana sa qua Tie pu kote valeana
pule au,
meke pa vina betona, Asa kote mae lavelave nau.
- 26 Pa mudina ta gani beto sa kapuqu koasa minoho,
sipu korapa koa qua koasa tini hie, si kaqu dogoria
rau sa Tamasa.
- 27 Kaqu dogoria rau si Asa pa mataqu soti;
kei, okoro sigiti sa buloqu!
- 28 Be zama si gamu, ‘Vegua meke kote va sigitia gita sia?’
Hata kaiqa sirañā si gamu pude raza au.
- 29 Ba kamahire, si mi matagutu nia sa vedara,
sa vedara sapu turañā sa tinañaziri te Tamasa koa sa
sinea,
pude mi tumae nia sapu koa Nana si Asa pu pitui sari
doduru tie.”

¹ Meke olana se Zopara sapu mae guana pa popoa Neama,

² “Zobi, va talotana au goi.

Gua asa ke kaqu olana igo rau.

³ Zama nonovala au goi si rau,

ba tumae nia qua gua sapu kote olana guni nigo.

⁴ Vegua lopu gilania tu goi sapu pa pinodalaena sa kasia popoa,

sipu podalae ta veko sa tie pa popoa pepeso,

⁵ si papaka mo sa totoso sapu hegere na komolo sari tie kaleadi,

meke pa totoso hite mo si koa qetu sari na tie huporo?

⁶ Be ululu kamo la pa manauru sa vinahesi pule tanisa,

meke tiqu la koari na lei sa batuna,

⁷ ba kote ta givusu palae guana kavuru si asa,

meke arini pu gilania, si kote nanasa, ‘Avei si asa?’
gua.

⁸ Kote murimuri guana pinutagita meke lopu ta dogoro pule,

kote ta hadu taloa si asa guana keke dinogodogorae
pana boni.

⁹ Arini pu dogoria ba lopu kote dogoro pulea,

sa nana vasina ba lopu kote va kamo pulea si asa.

¹⁰ Sari nana koburu si kote va pule la i sari na likakalae koari na tie malana,

meke kaqu va pulei rini sari na tinagotago hinikodi.

¹¹ Be korapa vaqurana sa,

ba sa susurina si kaqu eko pa kavuru.

¹²⁻¹³ Sari na kinaleadi si lomosoa koasa,

ke veko seunae i sa pa nuzuna pude koa hola sari
linilinidi.

- 14 Ba hoke iliri pasa sari na ginani,
guana poizini noki pa tiana.
- 15 Kote lua vurani sa sari tinagotago pu onoli sa,
e Tamasa kote vagi vura puleni pa tiana.
- 16 Kote onolo vagia sa tie kaleana sa poizini tanisa noki;
sari livona sa noki si kote va matena sa.
- 17 Lopu kaqu dogoro pulea sa sari oela olive sapu totolo
guana ovuku,
ba be na zipale na meleke sapu totolo guana leana.
- 18 Kaqu va pule i sa sari doduru likakalae pu mabo ni sa,
lopu kaqu ta poni lolomo pude qetu si asa koari na
nana tinagotago.
- 19 Sina nonoivali sa sari na tie malana meke va habahuala
i sa,
meke vagi sa sari na vetu sapu votiki tie taveti.
- 20 Sa puhi tanisa si loke kokoina;
doduru nana tinagotago si lopu boka va sarea pa
minate.
- 21 Lopu hoke koa hola sa ginani pana henahena si asa,
ke sa nana tinagotago si lopu kaqu koa hola.
- 22 Pana tagotago va hola si asa si kote kamo na tinasuna,
na tinalotana nomana si kote raza la koasa.
- 23 Vekoa, mani henai doduru gua sapu hiva ni sa!
Kote va kilasia Tamasa si asa pa Nana tinanaziri na
binugoro.
- 24 Be boka govete nia sa sa vinaripera,
ba na tupi boronizi si kote nuquru karovo pa tinina.
- 25 Kote daku vura nia sa sa tupi pa mudina,
meke va vura ia pa berona sa batu tupi nedalana,
meke sa minatagutuna sa minate si kote kamo la koa
sa.
- 26 Doduru tinagotago tanisa si ta huara palae beto,
kote sulu pani na nika, sapu lopu na tie va katua,

- kote ta sulu tugo si asa meke sari na nana tatamana.
- ²⁷ Gua na tie va sosode, sa manauru
meke sa pepeso si kote tozi vura ni sari nana sinea.
- ²⁸ Na naqe kote paleke taloa nia sa nana vetu,
guana totolo ninira pana raza sa tinaaziri te
Tamasa.
- ²⁹ Asa sa hinia poni ni Tamasa sari na tie kaleadi,
sa pinia sapu va nama ni Tamasa koa rini.”

21

Zobi

- ¹ Oana se Zobi,
- ² “Avoso va leana mae koari na qua zinama;
asa sa vina manoto sapu tepa ia rau koa gamu.
- ³ Va malumau; maqu zama,
meke pana beto zama rau, mamu va sisire nono la.
- ⁴ Sa qua ninominomi si lopu koari na tie;
koa nana tu, gua ke solini si rau.
- ⁵ Mu dono vilitia sa qua ginugua, mamu magasa nia;
kumuhia sa nuzumu, mamu hodahodaka.
- ⁶ Pana balabala ia rau sapu guahe, si matagutu qua tu;
neneqara tu sa tiniqu.
- ⁷ Na vegua sari na tie kaleadi ke toa va gelenae tu,
barogoso gorevura meke bokaboka nono latu?
- ⁸ Sari tudia si dogori rini noma sage meke toa va leana,
sari na koburu tadi na tudia ba dogori rini.
- ⁹ Koa va leana si arini pa dia vetu, meke lopu matagutu,
sa kolu sekesekeana te Tamasa si lopu raza koa rini.
- ¹⁰ Sari dia bulumakao si lopu makudo hira;
hoke podopodo va leana meke loke tinasuna kamoi.
- ¹¹ Sari dia koburu si haqala na horu guana lami;
sari tudia hitekedi si peka lamae.

- 12 Kera turaⁿae koari na mike si arini,
meke peka qetuqetu koasa mamalainⁿina sa ivivu.
- 13 Tiatamadia sapu kaleadi, ba koa va leana na tagotago
dia,
meke mate va bulebulei dia.
- 14 Zama ia rini sa Tamasa, 'Lopu sosoara gami;
gami lopu emami hiva gilani sari Mua tinarae.'
- 15 Esei sa Tamasa pu tagoi sari doduru ⁿniranaⁿira?
Na vea ke kote nabulu nia tu gami?
Na loke lineana kote vagi nia gami pana varavara la ia.
- 16 Turua rini sapu sa dia tinagotago si vurana pa dia
binokaboka soti,
ba arau si koroqu tagoa sa binalabala gua asa.
- 17 Ba sa zuke* tanisa tie kaleana si lopu hoke tava mate?
Vegua, hoke kamoi tugo tinasuna sari?
Totoso sa, hite bugoro ni Tamasa sari meke va kilasi?
- 18 Hoke ta givusu palae tugo sari, guana duduli?
Babe ta paleke taloa guana kavuru pa totozo hiru?
- 19 Sa vina kilasadi si kote vala Tamasa koari na dia koburu,
gua si goi;
ba lokari, leana be va kilasi tugo Sa sarini pu tavete
va sea, pude madi gilania;
- 20 madi dogoria sa tina huara pa matadia soti;
madi va nonoga ia sa tinaⁿaziri tanisa Tamasa pu
tagoi sari doduru ⁿniranaⁿira.
- 21 Lopu kote hiva gilania rini sa si ta evaⁿa koari na dia
koburu,
ura pa mudidia mate si lopu kote ari dia binalabala.
- 22 Ba esei boka va tumatumae ia sa Tamasa,
sina sa Tamasa ba pitui mo sari tie arilaedi?

---

* 21:17 Sa zuke si na tinoa tanisa tie.

- 23-24 Keke tie si lopu momoho meke kamo sa totošo mate;
 mate va leana pa binule,
 noboko meke toa va leana sa tinina.
- 25 Keke pule si mate pa minalana,
 lopu hite va liñiliñia sa sa kinoa va leana.
- 26 Karua arini si ta pomunae beto mo pa kavuru,
 meke gani na uloso tinidia.
- 27 Ele tumae nia tu rau sa mia binalabala,
 sapu vegua kote ñovala guni nau gamu.
- 28 Kote nanasa si gamu, ‘Avei sa vetu tanisa palabatu lavata
 kamahire?
 Avei sari ipi tadi na tie kaleadi?’
- 29-30 Na vegua ke lopu hoke nanasi gamu sarini pu ene sage
 gorea sa siraña?
 Lopu hoke tozini gamu tu rini sa hinokara?
 Sapu pana raza sari tinasuna si lopu hoke kamoi sari
 tie kaleadi.
- 31 Loke tie boka la zutui sari tie kaleadi,
 babe tavete hobe lani gua sapu evañi rini.
- 32 Totoso ta paleke la rini pa popomunuana,
 si na tie kopu tu si koa kopu ni sari lovu.
- 33 Noma hola sa tokele tie pu la koasa popomunuana,
 soku si vata dogoro ni sari dia pinamana,
 sa pepeso ba noso meke va kamo valeani sari tinidia.
- 34 Ke sari mia zinama vina manoto si loke namudi!
 Doduru mia vina bakala si kokohadi beto!”

Sa Vina Neta Vinari Vivinei

- ¹ Meke zama se Elipazi na tie pa vasileana nomana pa Temani,
- ² “Sa si boka tavetia sa tie pude toka nia sa Tamasa?
Vegua, boka arilaena koe Tamasa sa tie tumatu-
maena?*
- ³ Ve a pude na tie toⁿoto si agoi, kote boka va qetua goi sa
Tamasa pu tagoi sari doduru ⁿiniraⁿira?
Be na tie leamu si agoi, sa si kote ta tokae nia Tamasa?
- ⁴ Ve a, na pamaⁿa nia goi si Asa, ke zutu igo Sa,
meke turaⁿa lani igo Sa pa vinaripitui?
- ⁵ Lokari! Na tie kaleamu hola si agoi;
na loke kokoina sa hahanana kaleana tamugoi.
- ⁶ Vagi paki poata sari tasimu koa goi,
si vagi pani tu goi dia poko, osolae hobei rini sari dia
gale,
meke dododohodi mo meke koa.
- ⁷ Saripu memehadi si gina lopu va napoi goi,
meke saripu oviadi si koromu poni ginani.
- ⁸ Gina balabala ia goi sapu sa pepeso si dia rina tie
ⁿiniradi,
meke ari na tie bokabokadi mo boka koa ia.
- ⁹ Ba koromu poni goi sari nabonaboko, totosoto tepa tinokae
sarini.
Hiko si goi koari na koburu eapadi, meke hitu pani.
- ¹⁰ Gua ke vari likohae nigo na sipata si goi,
meke matagutu totosoto raza va hodaka sari tinasuna.
- ¹¹ Gua ke lopu boka dodogorae si agoi pa huporo,
meke lodu taloa totosoto kamo sa naqe.
- ¹² Ura koa panaulu sa Tamasa, ululu hola pa Maⁿauru,
ululu hola ni sari na pinopino saripu nipuludi hola la
tu.

---

* 22:2 Zob 35:6-8

- 13 Ba nanasa si goi, 'Sa si gilania sa Tamasa?
Na paeria na lei si Asa, ke vea meke kote pitu gita Sa?
- 14 Opo adumia na lei huporona, ke lopu boka dogoro gita
Sa,
hoi tu si Asa, enene Nana panaulu pa mañauru,' gua
si goi.
- 15 Vegua, kaqu luli tu goi sari sirana pukeramedi,
vasina ene sari na tie kaleadi?
- 16 Arini si ta paleke taloa, sipu lopu ele kamo dia tooso
mate,
guana vetu sapu paleke taloa nia na naqe.
- 17 Zama si arini koe Tamasa, 'Veko gami!
Nasa kote boka taveteni gami sa Tamasa pu tagoi sari
doduru ninirana?
- 18 Gua asa, ba va sini ni likakalae arilaedi Sa sari dia vetu,
gua ke lopu hiva ni arau sari binalabala gugua arini.
- 19 Sari tie nono si kote qetu pana va kilasi Tamasa sari na
tie kaleadi,
meke sari tie tonoto si kote hegere meke va sisire ni.
- 20 Doduru pu tagoi ri tie kaleadi si ta huara ilasa,
meke saripu koa hola si kote ta sulu palae pa nika.
- 21 Ke mu va pepekae la koe Tamasa, pude tagoa goi sa
binule,
meke kote mana nigo Sa si agoi.
- 22 Va avosi sari Nana vina turu,
mamu va naqiti pa bulomu.
- 23 Pana kekere pule la si goi koasa Tamasa pu tagoi sari
doduru ninirana,
si kote leamu pule si goi gugua tatasanana;
pana va rizu pani goi sari kinaleana pa mua vetu;
- 24 pana luara pani goi sari mua inokoro poata,
meke gona pani goi sari mua qolo arilaedi pa lolomo
popana,

- 25 si na Tamasa pu tagoi sari doduru nniranira telena si kote na mua qolo,
Asa si kote na mua siliva arilaena.
- 26 Gua meke kote ranea goi doduru totošo sa Tamasa pu tagoi sari doduru nniranira,
meke kote dogoria goi sapu Asa sa mua qinetuqetu,
meke lopu kote kurekure si goi pa kenuna.
- 27 Kote varavara la si goi koa Sa meke kote olanigo Sa,
meke kaqu kopu ni goi sari na mua vina tatara la koa Sa.
- 28 Kaqu gorevura sari doduru pu hiva taveti goi,
ura na zuke si kote kalalasa koasa sirana pa kenumu.
- 29 Be kamoi na tinasuna sari na tie meke zama si goi, ‘Toka ni,’
si kote harupi sa Tamasa.
- 30 Sari na tie kaleadi pu kekere,
ba kote harupi mo Sa;
kote ta harupu si arini sina via sari na limamu goi.”

23

Zobi

- 1 Olana se Zobi,
- 2 “Korapa ta sigiti nia mo rau sa qua ninominomi kamo ninoroi,
hilala si rau ba sa lima Tanisa si mamata eko mo.
- 3 Be gilania mo rau pavei kote boka dogoria rau si Asa;
be boka rau, maqu kamo la vasina koa si Asa!
- 4 Kote tozia rau sa qua ginugua pa kenuna Sa.
Kaqu va bakalia rau guguana sa qua tinoa.
- 5 Kaqu vagi vura nia rau sa Nana inolana,
meke boka gilani sari Nana zinama mae koa rau.
- 6 Be toke au Sa si kote tavetavete nia Sa sa Nana nniranira nomana beka?
Lokari, kote va avoso si Asa totošo zama si rau, meke lopu zutu au.

- 7 Arau na tie nono si boka va vura binalabala koa Sa,
meke kote koa ta rupaha ninae rane si rau koasa tie
varipitui.
- 8 Ba pude la hata ia rau pa kali gasa rimata, si lopu koa si
Asa vasina,
meke pude la arau pa kali lodu rimata si lopu dogoria
tugo rau.
- 9 Hata ia rau pa kali gede meke kali matao vasina sapu
tavetavete si Asa,
ba lopu boka ta dogoro si Asa.
- 10 Ba gilania Sa sa sira η a korapa enea rau,
meke pana ele podekau Sa si kote vura mae guana
qolo viana si rau.
- 11 Sari nenequ si ene luli valeani sapu tanisa;
kopu nia rau sa Nana sira η a meke lopu paza.
- 12 Lopu hite rizu taloa si rau koari Nana ginarunu;
va naqiti rau sari Nana zinama, hola nia sa qua hinia
ginani.
- 13 Asanana mo si Asa;
esei boka hobeia Nana hiniva?
Tavetia Sa gua sapu hiva tavetia Sa.
- 14 Korapa va hokotia Sa gua sapu vizata poni nau Sa,
meke soku sari Nana hiniva mae gua koa rau.
- 15 Gua asa ke matagutu nia rau si Asa,
totoso balabala ia rau si holoqoru si rau.
- 16-17 Sa Tamasa pu tagoi sari doduru η nira η ira si va
malohoro ia Sa sa buloqu.
E Tamasa, lopu sa huporo, si va matagutuqu rau,
ba sa hinuporo si moata hola, meke lopu boka
dodogorae si arau.

24

- 1 Vegua ke lopu va nama vekoi Tamasa pu tagoi sari
doduru niniranira sari totošo varipitui?
Vegua ke aqa ni saripu gilania si Asa ba lopu kamoi
tu sari rane arini?
- 2 Va rizui rini sari na voloso pepeso pude boka vagi va
noma dia,
pausi rini sari na rovana sipi sapu hikoi rini.
- 3 Vagi pani rini sari na don'ki tadi na koburu eapadi,
meke kopu ni sari bulumakao tadi na barikaleqe
nabokodi, osolae ta hobe sari na dia gale.
- 4 Sari na tie malana si tupele pani rini pa sirana,
meke zukuri sari na habahuala pude la tome.
- 5 Ke guana don'ki pinomodi pa soloso,
pudiki hata ginani pa ninae vasina sari na malana;
pa qega ba hata poni ginani rini sari dia koburu.
- 6 La vagi gedi ginani tana kurukuru pa inuma sapu lopu
dia,
meke varigara qurepi pa inuma vaeni tadi na tie
kaleadi.
- 7 Doduruna sa boni si dododohodi meke puta, na loke
poko,
loke nobi pude hukatia sa ibu.
- 8 Teteroko nia rini sa ruku gorena pa soloso,
ke la nuziki kapae koari na patu nomadi pude aqoro.
- 9 Sari koburu loke tamadia si ta vagi palae koari tinadia;
vagi ri na tie kaleadi sari koburu tadi pu malana pude
hobe gale.
- 10 Ba sari na malana si ene vura dodohodi na loke dia poko;
oviadi mo totošo paleke huiti tadi na tie.
- 11 La munala olive pude va vura oela, na qurepi pude vagi
vaeni;
ba arini teledia si koa memeha eko mo.

- 12 Sagesage nana koasa popoa lavata sa kabo alili;
sari pu bakora na tata mate si kabo hata tinokae,
meke lopu ta harupu;
ba lopu zutui Tamasa sari pu nonoivali sarini.
- 13 Sari tie kaleadi si kana ia sa kalalasa;
korodia gilania sa nana sirana,
ba be pude ene luli valeania.
- 14 Sipu tata rane sa popoa si gasa turu sa tie variva mate,
meke va matei sari pu habahuala,
meke panaboni si hiko si asa.
- 15 Sa matana sa tie barabarata si aqa nia sa opokaputu;
zama si asa, 'Loke mata kote dogorau,' gua.
Va paeria sa isumatana pude loke tie gilania.
- 16 Totoso huporo si haele nuquru pa vetu sari tie hiko,
pana rane si puta si arini.
Lopu manavasa nia rini sa kalalasa.
- 17 Sa huporo dudukurumu si guana munumunu koa rini;
na baeri rini sari pu variva matagutu pa huporo.
- 18 Guana elelo pa beru kolo si ta paleke taloa si arini,
sari dia kukuru pepeso si ta levei koe Tamasa;
ke loke tie si la pude kopu ni sari na dia inuma vaeni.
- 19 Sa maninina sa dada si nono vagia sa kolona sa sinou;
si gua tugo sa lovu sapu saputu vagidi sari tie kaleadi.
- 20 Ari tinadia ba kote mulini ni,
ke hena va kamo i rina uloso;
sari tie kaleadi si loke tie kote balabala pulei,
ba guana huda ta maho goredi si arini.
- 21 Na nonoivali rini sari barikaleqe sapu tige meke loke dia
koburu,
meke lopu tataru ni rini sari na naboko.
- 22 Sa Tamasa pa Nana ninirani si daku pani Sa sari pu
nininiradi;
be ele sokirae, ba sa tinoa si lopu dia pude lalae nia.

- ²³ Boka va malumi Tamasa pude koa manoto pa dia tinoa,
ba sari matana si korapa kopu totoko eko lamo
koarini.
- ²⁴ Pa toতোসো hite si kote ta ovulu sage si arini, meke kote
lopu koa,
kote tava pepekae meke ta vagi varigara gua ari kasa
doduru,
kote guana kiko huiti sapu ta seke palae.
- ²⁵ Pude lopu hinokara si hire, si esei kote boka va sosodea
sapu kohaqu si rau?
Esei kote boka tozia sapu sea si rau?”

25

Bilidadi

- ¹ Olan̄a se Bilidadi, sa tie mae guana pa popoa Sua,
- ² “Doduru n̄inira n̄ira tana bina n̄ara si Nana sa Tamasa,
doduru si kaqu magasa na pama n̄a nia si Asa;
tavetia Sa sa binule pa Ma n̄auru.
- ³ Esei boka nae i sari Nana qeto minate varipera?
Sa kalalasa te Tamasa si kamo koari doduru vasina.
- ⁴ Vea, kote boka to n̄oto sa tie pa kenuna sa Tamasa?
Boka via sa tie pu podo pa barikaleqe?
- ⁵ Pude sa sidara ba lopu n̄i n̄ira sa kalalasa,
meke sari pinopino si lopu via pa Nana dinogodogo-
rae,
- ⁶ si vegua sa tie, sa uloso sana, sa nikuniku?
Na tie mo bisa, sapu gua mo na uloso!”

26

Zobi

- ¹ Olan̄a se Zobi,
- ² “Tolavaena hola sa tinokae tamugoi koa rau,
na tie mala n̄a meke malohoro gua arau!”

- ³ Leleadi hola sari mua vina balau koa rau pu loketona
gilania,
noma hola sa tinumatumae va dogoro nau goi.
⁴ Esei toka nigo pude balabala i sari zinama hire?
Maqomaqo savana si zama vura koa goi?"

Kera se Zobi

- ⁵ "Sari maqomaqodi ri pu mate si matagutu;
sarini pa kauru kolo meke doduru pu koa vasina.
⁶ Sa minate si lopu boka paere koe Tamasa,
sa tinahuara si loke nobi boka va paere ia koa Sa.
⁷ Repahia Sa sa manauru pa kali togarauru pa vasina sapu
loketona koa ia,
meke sa kasia popoa si vekoa Sa pa vasina sapu
loketona zuka ia.
⁸ Va sini ni kolo Sa sari na lei,
ba lopu puzaka sari na lei koasa mamatana sa kolo
ruku.
⁹ Va paere ia Sa sa sidara,
na lei nobi nia Sa.
¹⁰ Tavetia Sa sa hubi lamana pude vari paqaha nia sa
kalalasa meke sa huporo,
meke gasia Sa sa voloso pa vari korapadi ri na rane
meke na boni.
¹¹ Niu sari tokele dedegere pu tuqena sa manauru,
neneqara totošo gegese si Asa.
¹² Pa Nana niniranira si va kilasia Sa sa kolo lamana,
pa Nana tinumatumae si va matea Sa sa kurukuru
Rehabi pa lamana.*
¹³ Pa siniño te Tamasa si bule learane sa manauru,
meke sa limana Sa suti va matena sa noki gotolo.
¹⁴ Ba vasi puritina mo sari Nana tinavete si hire,
guana manamanasa mo si avosi gita.

---

* 26:12 Sam 89:10

Ke, esei kote tumae hinokara nia sapu vea ninira gua sa Tamasa?" beto sa kinera.

27

- ¹ Sa hinodana sa vivinei te Zobi. Zama si asa,
² "Zama hinokara si rau koasa Tamasa toana,
 sa Tamasa pu tagoi sari doduru ninira, pu vata lotana au pa tinasigiti. Asa va kilasa au si rau pu loke qua ginugua sea.
³⁻⁴ Sa beruqu si lopu kaqu zama nia si keke tinona kaleana,
 meke sa meaqu si lopu kaqu kokoha,
 sipu korapa toa qua si arau,
 meke sa sinio te Tamasa si koa nana pa isuqu,
⁵ Lopu kaqu zama nia rau, sapu tonoto sa vivinei tamugamu;
 kaqu toketoke nia rau sa qua tinoto osolae mate si rau.
⁶ Sa qua tinoto si kaqu kopu eko nia rau meke lopu kote beto nia rau,
 loketona kaiqa ginugua sea si gilania rau sapu kote pada pude zutu pule nau si rau.
⁷ Sari qua kana si madi gua ari na tie kaleadi,
 saripu raza au si madi gua arini pu lopu tavetia sa tinoto.
⁸ Na sa si boka tavetia sa tie sapu lopu ranea sa Tamasa,
 be vagi pania Tamasa sa nana tinoa?
⁹ Lopu kaqu avosia Tamasa sa kinabo tanisa,
 pana raza sa tinasuna koasa.
¹⁰ Lopu kote dogoria tugo sa sa qinetuqetu pa vinahesina sa Tamasa pu tagoi sari doduru ninira.
 Lopu kote varavara la tugo si asa koasa Tamasa doduru totoso.

- 11 Maqu va tumatumaeni gamu sa nnirananira te Tamasa;
sari na tinavete te Tamasa pu tagoi sari doduru
nnirananira si maqu va bakali koa gamu.
- 12 Ba lokari, gamu ele dogori mia si hire,
na vea ke zama hoboro mae si gamu koa rau?
- 13 Hie sa hinia tadi tie kaleadi kote poni ni sa Tamasa,
sa tinago kote vala nia Tamasa pu tagoi sari doduru
nnirananira koasa tie sapu loke nana tataru.
- 14 Vea soku gua sari nana koburu ba kote mate beto mo pa
vinaripera,
sari tuna si kote mate mo pa inovia.
- 15 Arini pu boka toa hola si kote mate pa oza,
meke sari dia naboko ba lopu kaqu kaboi.
- 16 Sari tie kaleadi si kote tago poata soku guana onone,
meke kobi poko sapu soku hola nia sapu ta hivae,
- 17 ba sari tie tonoto kote va sagei sari poko arini,
meke sari tie leadi kote variva hia ni sari poata.
- 18 Sa vetu kuria sa si guana aba tanisa kaqa,
guana ipi pa soloso tadi tie hukue.
- 19 Na tie tagotagona totošo la puta si asa,
ba totošo tukeli sa matana si loketona tu si koa.
- 20 Tarazuzu paleke vagina si asa guana naqe,
na vivirua ovulu taloa nia pana boni.
- 21 Sa givusu pa gasa rimata si paleke taloa nia si asa meke
lopu koa,
la sa meke saputu pania pa nana vetu.
- 22 Hiru la raza koasa; loke nana tataru,
sipu korapa hiva govete nia sa sa niburuna sa givusu.
- 23 Sa givusu nnirana si guana popohara lima meke va
sisure,
meke pavei govete gua sa ba hihiovo luli la tugo.

28

¹ Na koa nana sa pou hoke ta geli vagi sa siliva,

- meke sa vasina hoke tava via sa qolo.
- ² Aeana si ta vagi vurana pa pepeso,
meke kopa si ta vagi vurana pa patu niniradi.
- ³ Sa tie si zukea sa vasina hupohuporona;
hata si asa pa korapana sa pepeso koari na pou lohidi,
hata ia sa sa patu sapu koa ia kopa pa korapa huporo.
- ⁴ Gelia sa sa pou pa vasina sapu seu pa kinoa tie,
vasina sapu lopu hoke ene kamoia tie;
na iku si tuqea sa meke isu gore pa pou.
- ⁵ Na ginani si toqolo vura koari linetelete panaulu,
ba pa kauruna si tava umumu sari pepeso pa gineli.
- ⁶ Vura koari na patu vasina si ari na patu buma nedaladi,
meke pa kavurudi koa sa qolo.
- ⁷ Loke kurukuru tapuru va ululu ele poho ia sa sirana la
vasina,
na atata ba lopu ele dogoria.
- ⁸ Na kurukuru name nomadi ba lopu ele neti kamoia,
na laione ba lopu ene luli i sari sirana arini.
- ⁹ Seke pani rina tie sari patu niniradi,
pa hubi toqere si geli veko palae si arini.
- ¹⁰ Geli nuquri rini sari patu niniradi,
meke kamoia sari na patu arilaedi.
- ¹¹ Hata vura nia sa vasina bukaha vura sa kolo,
meke va vurai pa kalalasa sari tinitona tomedi.
- ¹² Ba pavei kote boka ta vagi sa ginilagilana lohina?
Pavei koa sa ginilagilana?
- ¹³ Lopu tumae nia rina tie sa laena hinokara,
sina loke tie boka dogoria koasa popoa pepeso.
- ¹⁴ Sa kolo pa hebalana si zama, 'Lopu koa koa rau si asa.'
Sa lamana peava si zama, 'Lopu koa koa rau si asa.'
- ¹⁵ Na qolo viana lopu kote boka holu vagi nia,
na siliva si lopu tata kamo pa hinoluna.

- 16 Sa qolo pa Opira ba lopu tata kamo sa laena sa,
 lopu tata tugo sari na patu arilaedi pu ziṅara na
 buma leleadi.*
- 17 Lopu boka vari pada la nia koari na qolo babe na qelasi
 ṅedaladi,
 meke lopu boka kapae la nia tugo koari na vinasari
 ṅedaladi sapu na qolo tavete ni rini.
- 18 Arilaena hola nia sa tugo sari na patu binu na patu
 ziṅara;
 sa laena sa ginilagilana lohina si lopu boka ta kamo.
- 19 Sa patu topazi memehena* meke sa qolo viana,
 ba lopu kaqu boka vari pada la nia koasa laena sa.
- 20 Ke pavei mae guana sa ginilagilana lohina?
 Pavei kokoana sa ginilagilana?
- 21 Na ta tome sia pa matadi rina tie,
 koari na kurukuru pa galegaleane ba paere si asa.
- 22 Sa minate meke lovu si zama,
 ‘Na inavoso hoborodi mo si kamo pa taliṅa mami.’
- 23 E Tamasa mo telena tumae nia sa siraṅa pude kamo la
 koa sa;
 Asa mo gilania pavei koana si asa.
- 24 Ura Asa boka dogoro kamo sa vina betona sa kasia
 popoa;
 doduru pa kauruna sa maṅauru ba dogori Sa.
- 25 Totoso ponia ṅiniraṅira sa Tamasa sa givusu,
 meke tavete vura nia Sa sa padana sa kolo koari na
 lei,
- 26 meke totoso vizatia Sa pavei kote hoqa sa ruku,
 meke sa siraṅa tanisa lei tana paka maṅauru,
- 27 si tiqe doṅo la si Asa koasa ginilagilana lohina meke
 vilitia Sa,
 meke va sosodea Sa meke podekia Sa.

---

* 28:16 Sari na patu ta pozae onikisi babe sapaera.
 patu sapu meava guana hakua saganana.

* 28:19 Topazi si na

28 Meke zama sa Tamasa koari na tie,*
 ‘Sa pinamanana sa Tamasa, asa tu si na ginilagilana
 lohina,
 meke pude luara pania sa hahanana kaleana si na
 ginilae.’”

29

1 Zama hoda la se Zobi,
 2 “Va gulea i rau sari na sidara visoroihe,
 sari na rane na totoso pu kopu nau sa Tamasa,
 3 totoso zuke va bakalia sa Tamasa sa qua tinoa,
 meke pa Nana kalalasa si enea rau sa huporo.
 4 Arini sari na rane leadi pa qua tinoa,
 totoso baere au sa Tamasa meke mana nia Sa sa qua
 vetu,
 5 totoso koa turanau sa Tamasa pu tagoi sari doduru
 ninirananira,
 meke koa vari likohae nau ri qua koburu,
 6 totoso tamanae sari qua qoti meke bulumakao
 meke poni va soku nau meleke pa qua sirana,
 meke bukaha vura koari na patupatu sa oela olive,
 7 totoso la si rau pa sasada koasa vasileana,
 meke vagia qua habohabotuana pa vasina varivari-
 garana,
 8 sari na tie vaqura si hoke va talevara totoso dogorau rini,
 sari tie komihadi si hoke turu pa pinamana pana
 kamo rau.
 9 Sari na koimata si hoke noso paki zama,
 vekoi ri limadia pa nuzudia pude lopu zama.
 10 Sari nati palabatu si turu noso;
 lopu kulu na pamana dia.

11 Be esei avosia zamaqu ba hoke getu hola nau rini,

* 28:28 Sam 111:10; ZT 1:7, 9:10

- arini pu dogorau si hoke zama valeana mae,
¹² sina harupi rau sari na malana pu kabo hata tinokae,
 meke saripu loke tamadia.
- ¹³ Sari na habahuala ba hoke mana nau,
 sari naboko si va qetu pulei rau.
- ¹⁴ Sa tinono si va sage ia rau guana qua poko;
ninono si hadehade nia rau pa tiniqu meke na qua
 toropae.
- ¹⁵ Sari pu behu si turani rau,
 meke tokani rau saripu ike.
- ¹⁶ Na tamadia ri na tie malana si rau,
 meke toka ni rau sari na tie karovodi pa vinaripitui.
- ¹⁷ Huari rau sari niniranira tadi tie kaleadi,
 meke harupi rau sari tie koa rini pu nonovali si arini.
- ¹⁸ Meke balabala si arau, ‘Kote mate si rau pa qua vetu soti,
 sari qua rane si kote sokudi guana onone.
- ¹⁹ Guana huda si rau sapu sari karosoqu si kamo la pa kolo,
 meke sari lelanaqu si bobosi na puni pana boni.
- ²⁰ Doduru tie si hoke vahesi au rini si arau,
 meke hoke tava ninira lamo si rau.’
- ²¹ Sari tie si edi hiva va avosau rini,
 aqa va avosia rini sa si kote zama nia rau.
²² Mudina zama arau si loke dia zinama pule,
 sari qua zinama si va manoti si arini.
- ²³ Aqa nau rini pude zama guana aqa dia ruku,
 qua zinama si napoi rini guana inuma sapu va kamo
 ruku.
- ²⁴ Totoso komolo la i rau si lopu va hinokara si arini,
 sa dinono va bakala pa isumataqu si arilaena hola koa
 rini.
- ²⁵ Arau vizata poni sari binalabala meke habotu guana dia
 palabatu,
 turani rau guana banara sapu turana nana qeto
 minate,

meke toso talota_{na} si arini si va manoti rau.

30

- ¹ Ba kamahire si va sisire nau rini, sari tie mudidi koa rau,
ba sari tamadia si lopu pada pude haqala tura_{ni} sari
qua siki pude varitokae kopu sipi.
- ² Na sa laedi koa rau sari tie gua arini?
Ele malohoro meke loke tinavete boka tavetia rini
- ³ Do_{no} ovia meke mala_{na} si arini,
ene lamae ia rini sa pepeso popana,
pana bo_{ni} enea rini sa pepeso vasina loketo_{na} boka
toa ia.
- ⁴ Pa qega si hata ginani na kupi vagi elo huda,
meke hena karoso sapu pasa hola koasa huda ta
pozae huda sasara.
- ⁵ Hitu taloa ni rina tura_nadia pa kinoa tie,
kukili ni rini guana tie hikohiko.
- ⁶ Hata vasina pude puta koari na taqele ovuku popadi,
koari na bae pa kali toqere, na pou pa pepeso.
- ⁷ Kabokabo guana kurukuru pinomo,
meke nunuzikae pa korapa hiqohiqo raqoraqona.
- ⁸ Sari na tie arini si gua sapu loke pozadi meke lopu ta
gilanadi!
Na tie ta hitu vuradi si arini pa popoa.
- ⁹ Ba kamahire si kera va sisire nau ari tudia,
meke arau si na dia no_{no}valana mo.
- ¹⁰ Maledere nau rini meke lopu boka tata mae,
meke lopu matagutu loroa rini sa isumataqu.
- ¹¹ Kamahire sapu vagi pania Tamasa sa qua ni_{nira}nira
meke va malohorau Sa,
si kana au meke no_{no}vala au, lopu pama_{na} nau rini.
- ¹² Pa kali mataoqu si raza mae sari tie vaqura;
veko sipata si arini pa sira_{na} sapu enea rau,
meke edi hiva va mate hola au rini.

- 13 Tukua rini sa qua sira^{na} ke lopu boka govete si rau,
loke tie si tokani toso podekia rini pude ^{no}valau,
na gilania dia sapu loke tie kote hiva toka nau.
- 14 Raza koa rau guana qeto minate nuquru gua pa goba ta
huarana pa vasileana,
meke hoqa mae au rina patu pa goba toso haqala
mae gua si arini koa rau.
- 15 Koa mo pa minatagutu si rau,
sa laequ rau si paleke taloa nia na givusu,
meke sari qua tinagotago si murimuri guana lei.
- 16 Kamahire si gregore hikare sa qua tinoa,
loke sinala^{na}ana sa qua minoho.
- 17 Pana boⁿⁱ si sigiti beto susuriqu,
meke loke kokoina sa tinasigiti pa tiniqu.
- 18 Pa lima niⁿⁱirana te Tamasa si tuqe vagia sa ruaqu,
meke liloho vagia Sa sa kolana sa qua poko.
- 19 Gona gore lani au sa Tamasa pa nelaka,
meke guana kavuru na eba mo si rau.
- 20 Kabo atu si rau koa goi Tamasa, ba lopu ola^{na} si Goi,
turu atu pa Kenumu si rau ba lopu li^{na}ana mae au Goi.
- 21 Kamahire vata sigitau tu Goi si arau,
sa lima niⁿⁱirana Tamugoi si va raza nau Goi.
- 22 Saputu vagi au Goi meke va paleke nau pa givusu,
meke hiru lamae nau Goi koari na raneboⁿⁱ.
- 23 Gilania rau sapu pa minate paleke lani au Goi,
vasina ta huhuku nia ari na tie toadi.
- 24 Hokara, loke tie hoke raza ia sa tie pu ele koa pa
tinasuna,
sipu korapa kabo hata tinokae si asa.
- 25 Vea, lopu hoke kabo turaⁿⁱ tu rau sarini pu tasuna?
meke tataru ni sarini pu habahuala?
- 26 Ba toso hata ia rau sa lineana si kinaleana tu si mae,

totoso hata ia rau sa kalalasa si hinuporo tu si kamo mae.

- 27 Sa buloqu si tasuna meke lopu boka magogoso, doduru rane si tasigiti mo si rau.
- 28 Koa pa hinuporo si rau, loke rimata pude hite kalalasa; turu si rau pa vinarigara meke tepa tinokae.
- 29 Sa mamalaiⁿiqu si kuliusu meke talotaⁿa, guana kabodi ri na kurukuru nae na omehe.
- 30 Sa kapuqu si ta iliri muho, na kore palae, sa tiniqu si maⁿini, na moho.
- 31 Sa qua mike si koba kera talotaⁿadi mo si lopi ni sa, meke sa qua ivivu si turaⁿi sa sarini pu taruqoqo.

31

- 1 Tavetia rau si keke vinariva egoi koe Tamasa, pude lopu doⁿo roro la koa sa keke vineki.
- 2 Nasa sa hinia tana tie koa sa Tamasa panaulu? Sa sa nana tinago koe Tamasa pu tagoi sari doduru ⁿniraⁿira?
- 3 Na tinahuara si tadi na tie kaleadi tu, meke sa tinasuna si tadi pu tavete va sea.
- 4 Gilani Tamasa sari doduru pu taveti rau; dogori Nana sari doduru qua rinizu.
- 5 Be ele ene si rau pa kinohakoha, babe hoke bebeno sa nenequ pude la sekesekei,
- 6 si mani pada au Tamasa pa Nana padapadana mamata, mani gilania sapu arau si loke tinazutuqu.
- 7 Be sari qua inene si ele taluarae koa sa Mua siraⁿa, meke okoro nia rau gua sapu dogoria rau pa mataqu, babe sa limaqu si ele boni pa sinea,
- 8 si madi henai ri na votiki tie sari ginani pu letei rau, meke madi ta rabutu palae sari doduru qua linetelete.

- 9 Be sa buloqu si roro karovo pa keke barikaleqe,
 ba be ogolo si rau koasa barikaleqe pa kali vetu,
 10 si mani la raro ginani sa qua barikaleqe koasa vetu raro
 tana votiki tie,
 mani la puta pa teqe tana votiki tie.
 11 Ura sa sinea asa si variva kurekurena hola,
 na kinaleana sapu kaqu ta pitu nia.
 12 Guana nika si asa sapu sulu va inete,
 meke kote vagi pani sa doduru pu tagoi arau.
- 13 Be guana koroqu poni lolomo pude ta avoso sari qua
 nabulu,
 toso sea la koa rini sari kaiqa qua hahanana,
 14 sa kote gua si arau be kamo mae au sa Tamasa?
 Sa kote gua sa qua inola^{na} pana ta nanasa si rau?
 15 Ura sa keke Tamasa mo asa tavete au si rau meke sari
 qua nabulu,
 tavete au Sa pa tiana sa tinaqu, arini pa tinadia.
- 16 Be koroqu va tana ia rau sa hiniva tanisa tie mala^{na};
 babe lopu va egoa rau sa tinepa tanisa barikaleqe
 naboko,
 17 babe heki nia rau sa bereti pude gequ eke mo,
 meke lopu hia poni ia rau sa koburu loke tamana, si
 mani ta daku palae pa avaraqu sari limaqu.
 18 Sa koburu asa si pausu ia rau podalae hitekena guana
 tamana soti,
 meke sari barikaleqe nabokodi ba hoke kopu ni rau.
 19 Ba be dogoria rau si keke tie sapu mala^{na} meke loke
 nana poko,
 sapu hiva tinokae meke loke nana nobi,
 20 be guana lopu qetu sa bulona meke mana nau sa sina
 ponia poko vulu rau si asa,
 vulu sipi sapu vagi rau koari na qua rovana sipi,

- 21 be nono^ovali rau sari na koburu loke tamadia,
 totoso habotu tura^oi rau sari na palabatu pa vinari
 pitui, gua,
- 22 si madi ta daku palae pa avaraqu sari limaqu,
 madi ta dopasa pa vinari hodae si arini.
- 23 Ura, na matagutu nia rau sa tinahuara mae guana koe
 Tamasa,
 na pama^oa nia rau ke lopu boka taveti rau saripu gua
 hire.
- 24 Be guana vekoa rau sa qua rina^onera^one koasa qolo,
 babe zama si rau koasa qolo, 'Koa goi si kalavarae
 si rau,' gua, 25 babe qetuqetu hola ni rau sari qua
 tinagotago,
 sari tinago pu va gavori telequ pa limaqu,
- 26 ba be dono^o la ia sa kalalasana sa rimata,
 babe sa tinolava tanisa sidara,
- 27 meke pa buloqu si vahesi golomi rau,
 meke va sage la i rau limaqu koa rini pa vinahesi,
- 28 si kote arini tugo si kaiqa sinea pude ta pitu ni;
 sina lopu luli valeania rau sa Tamasa panaulu pa
 Ma^oauru.
- 29 Lopu hoke qetu si rau koari na kinaleana pu ta eva^oa
 koasa qua kana,
 ba be komolo sina kamoia tinasuna si asa.
- 30 Lopu va malumia rau sa nu^ozuqu pude leve nia si asa,
 babe pahukia sa kinaleana pu tavete mae nia sa.
- 31 Doduru rina tie pu tavetavete poni au si gilania,
 sapu hoke va kamoia rau sari doduru tie pude
 henahena tura^oa au.
- 32 Loke tie karovodi mae si pada puta pa sisira^oa,
 sina sa sasada vetu taqarau si tukelena eko mo koa
 rini.
- 33 Lopu tomei rau sari qua sinea gua ri kaiqa tie;

- lopu tomei rau pa buloqu,
³⁴ sina matagutu ni rau sari na tie;
 lopu koa noso si rau, lopu vura pa sada,
 koa gua sari na zinamazama tadi na puku butubutu,
- ³⁵ Kei, be keke tie mo mae va avoso au!
 Tokotokoro si rau sapu doduru qua zinama si hinokaradi.
 Mani olanau sa Tamasa pu tagoi sari doduru
 niniranira;
 meke Asa pu zutu au si mani kubere gore ni sari qua
 sinea pude maqu dogori.
- ³⁶ Maqu va sagei si arini pa avaraqu,
 meke va hakei pa batuqu guana toropae banara,
 pude dogori na tie.
- ³⁷ Maqu tozi la ni koa Sa sari doduru ginugua pu taveti rau,
 kaqu kamo la si rau koa Sa guana koburu tavia.
- ³⁸⁻³⁹ Be ta zutu totosu pakepakete si rau koari na vuvua ba
 lopu tabari rau sari na tie tavetavete,
 babe novali rau maqomaqodi sari na tie pu tavetavete,
 meke be guana boboso sa pepeso koari na kolomata tadi
 na qua nabulu pu ta nonovala pa qua sinea,
 meke totosu kabo nia rini sa qua sinea,
- ⁴⁰ si mani toqolo vura sari na hiqohiqo rakirakihi meke
 lopu na huiti,
 na duduli meke lopu na bale.”

Hokoto sari zinama te Zobi.

Elihu si Gegesi sari ka Neta Baere te Zobi

¹ Ke sari ka neta hire, Elipazi, Bilidadi, meke Zopara, si noso; lopus olaṅa pule la koe Zobi, sina tonoto nana si asa pa nana binalabala soti. ² Ba se Elihu, sa tuna Barakele na tie pa tuti te Buzi pa tatamana te Rami, si bugoro sisigiti nia sa se Zobi, sina tonoto nana si asa gua, meke zutua sa sa Tamasa. ³ Bugoro ni tugo e Elihu sari ka neta baere te Zobi, sina zutu ia rini ba lopus boka va sosodea rini sapu sea se Zobi, ke guana somana zutua rini sapu sea sa Tamasa. ⁴ Sipu korapa zama si arini si aqa se Elihu, sina na tie vaqura si asa. ⁵ Ba toতো dogoria sa sapu hokoto ni zinama si arini si bugoro mo si asa.

Elihu

⁶ Ke olaṅa se Elihu sa tuna Barakele na tie pa tuti te Buzi,
 “Arau si na tie vaqura meke gamu si na barogoso mia,
     ke matagutu si rau pude tozini gamu gua sapu gilania
     rau.
⁷ Balabala si rau, ‘Ari kasa tie koadi si pada zama,
     sina sa ginilagilana lohina si luli gua pa vuaheni.’
⁸ Ba sa hinokarana si sa Maqomaqona tu Tamasa pa tie,
     meke sa sinino tanisa Tamasa pu tagoi sari doduru
     niniraṅira
     sapu ponía ginilagilana lohina si asa.
⁹ Lopus ari na barogoso mo si gilagilana,
     lopus arini pu kokoadi mo gilania na sa si tonoto.
¹⁰ Gua asa ke zama si arau: ‘Mi avoso mae;
     arau ba hiva tozini gamu sapu balabala ia rau.’
¹¹ Aqa si rau toতো zama si gamu,
     avosi rau sari mia zinama tumatuma;e;
     তোতো hatai gamu sari na zinama pu gotogoto.
¹² Va avoso atu si arau,
     ba loke tie boka va dogoro nia koe Zobi sapu sea si
     asa,
     lopus keke gamu olaṅi sari nana vina vura binalabala.

- 13 Mi lopu zama, 'Gami ele dogoria sa ginilagilana hinokara;
Tamasa mani tozi nia sapu sea si asa, ba lopu gami na tie,' gua.
- 14 Lopu koa rau gonagona mae ni Zobi sari nana zinama, meke lopu kaqu olana rau koa rina mia zinama.
- 15 Zobi, ele nunala sari ka neta, loke dia inolana, meke loke zinama pule si koa.
- 16 Ba vea, na lopu kulu si arini ke kaqu aqa tu si rau, sipu korapa loke dia inolana?
- 17 Lokari, sari qua inolana si kote zama ni rau; arau ba kote tozi vura ni sapu gilani rau.
- 18 Ura sini au na zinama si arau, meke sa maqomaqo pa korapaqu si lopu boka tuqe pule.
- 19 Guana sini au na vaeni sapu hata sirana pude vura, guana vovoina vaeni vaqura sapu ona hiva puzaka.
- 20 Kaqu zama si rau na lopu boka tuqe pule ia rau, uve, kaqu zama vura si rau.
- 21 Lopu kote va kalekale si rau, babe va lomolomoso ia si keke tie.
- 22 Sina be bokabokaqu pa va lomolomoso tie, si kote la sa Tamasa meke va kilasa au.

33

- 1 Ba kamahire Zobi, mamu avosi sari qua zinama, avoso valeani doduru pu kote zama ni arau.
- 2 Namanama si rau pude zama; ele pa meaqu rau sari zinama.
- 3 Sa buloqu tozi nau sapu zama si rau pa tinonoto, meke sa beruqu si zama pa hinokara.
- 4 Sa Maqomaqona sa Tamasa tavete au,

sa Tamasa pu tagoi sari doduru nniranira, meke Asa
sino mae nia sa qua tinoa.

- ⁵ Olanau, be boka goi;
va namanama pule nigo, mamu toke au.
- ⁶ Na pa kenuna sa Tamasa si na tie gugua mo agoi si arau;
arau ba ta tavetequ pa pepeso.
- ⁷ Gua ke, mu lopu matagutu nau;
sa limaqu si lopu kaqu osonigo.
- ⁸ Ba ele zama pa talinaqu si agoi,
avoso valeani rau sari mua zinama.
⁹ Zama guahe si agoi, 'Loke tina zutuqu si rau meke
loke qua sinea. Na viaqu.
- ¹⁰ Ba sa Tamasa si hatahata sirana pude bugoro nau,
meke balabala nau guana keke Nana kana Sa si arau.
- ¹¹ Pusi nia seni sa sari nenequ;
meke kopu totoko ni Sa sari doduru qua inene.*
- ¹² Ba maqu tozi nigo, Zobi, lopu tonoto sari na mua
zinama,
ura sa Tamasa si noma hola nia sa tie.
- ¹³ Na vegua ke nominomi la ia goi sa Tamasa
sapu lopu olani Sa sari mua ninanasa?
- ¹⁴ Ura, sa Tamasa si zama lamo, ba pa soku sirana,
na tie mo si lopu va avoso la pude vagi.
- ¹⁵⁻¹⁶ Pa pinutagita meke dinogodogorae pana boni,*
totoso puta muliunu sa tie pa nana teqe,
si boka zama sa Tamasa koari na tie,
meke va mataguti koari na vina balau,
- ¹⁷ pude va kekeria sa tie koari nana tinavete kaleadi,
meke hukatia pa vinahesi pule,

---

* 33:11 Zob 13:27   * 33:15-16 Zob 4:13

- 18 pude harupia sa nana tinoa koasa lovu,
pude lopu mate pa vinaripera.
- 19 Boka va toṅoti Tamasa sari na tie pa tinasigiti koasa
minoho,
na tinasigiti pa susuri sapu lopu boka beto,
- 20 ke sa ginani ba kilu ia mo sa,
sari ginani hoke okoro ni sa si hakohako ni sa.
- 21 Meke goregore nana sa tini osolae viviqe va kaleana tu,
sari na susuri sapu tomedi, si boka ta dogoro beto.
- 22 Sa maqomaqona si rizu tata la mo koasa lovu,
meke sa nana tinoa si aqa nia rini pu mae pude va
matea.
- 23 Ba be koa nana si keke mateana pa nana kalina guana
tie vari karovae,
keke koari tina mateana te Tamasa,
pude tozia sa tinonoto tana tie,
- 24 pude toka nia sa tie meke zama:
'Vata rupahia, lopu va gore vala nia pa lovu;
ele koa nana sa hinolu pulena sa.'
- 25-26 Pana varavara la si asa koasa Tamasa meke va tabea
Sa,
si kaqu dogoria sa sa Isumatana Tamasa meke kukili
na qetu,
meke doduru nana ginugua si va tonoto pulei
Tamasa gua tatasana,
meke kaqu tava vaqura pule sa tinina guana tini koburu,
toa va leana meke ṅinira guana tie vaqura.
- 27 Meke pa toতোসা si mae si asa koari tie meke zama,
'Ele sea si rau, lopu tavetia rau gua sapu tonoto,
ba harupau sa Tamasa.
- 28 Vagi pule nau Sa pa minate,
ke kamahire toa si rau pude qetu nia rau sa kalalasa.'

- 29 Uve, gua asa si hoke tavetia sa Tamasa koasa tie.
Tavete pilipule ponía Sa sa tie,
- 30 pude vagi pule nía sa maqomaqona koasa lovu,
meke pude sa zuke tanisa tinoá si boka kalalasa la
koasa.
- 31 Kopu nía si hie, Zobi, mamu avoso mae,
mokomoko, sina kote zama si rau.
- 32 Ba be guana hiva zama si agoi, si mu olañau;
zama vura, sina hiva dogoria arau sapu toñoto si
agoi.
- 33 Ba pude lopu gua, si mamu avoso mae koa rau;
koa noso, maqu va tumatumae nigo sa ginilagilana
lohina.”

34

- 1-2 Zama pule se Elihu,
“Gamú na tie gilagilana, mi avosi sari qua zinama;
avoso mae koa rau gamu na tie tumatumae.
- 3 Ura sa taliña podeki sari na zinama,*
gua sa mea sapu va liñiliñi sari ginani.
- 4 Ke mada viliti vagia sapu toñotona.
Mada tumae varigara nía sapu leanana.
- 5 Zama se Zobi, ‘Arau si loke tinazutuqu,
ba lopu poni nau lolomo sa Tamasa pude avosau.
- 6 Na toñotoqu guahe ba ta nae turañae koari tie kokoha;
loke qua sineá, ba sari tupi Tanisa si va bakorau meke
lopu boka ibu.’
- 7 Na tie vea guguana se Zobi,
ke qetu nía sa sa tinazutu guana tie memehana hiva
napo kolo?
- 8 Ene turañi sa sari tie tavete va kaleana,
meke taveti sa sari hahanana tadi tie kaleadi.

---

* 34:3 Zobi 12:11

- 9 Ura zama tugo si asa, 'Sa sa laena sa linulina sa Tamasa?'
- 10 Ke mi avoso mae koa rau, gamu na tie pu gilagilana.
Na kinaleana si lopu kaqu balabala tavetia sa Tamasa!
Sa Tamasa pu tagoi sari doduru niniranira si lopu
boka tavetia Sa sapu sea.
- 11 Kote tabara pule lani Sa pa tie gua sapu tavetia sa.*
Nana hahanana la pa tie si kote gua sapu garona sa
tie.
- 12 Sa hinokara si, sa Tamasa pu tagoi sari doduru
niniranira si lopu kaqu novalia sa tie tonoto,
na lopu kaqu tavetia Sa sapu sea si Asa.
- 13 Esei poni nia niniranira si Asa koa sa popoa pepeso?
Esei vekoa si Asa pude kopu nia sa kasia popoa?
- 14-15 Be hiva vagi pule nia Sa sa maqomaqona pa tie,
meke sa sinino tinoa,
si kote mate mo sari doduru pu sino,
meke pule la pa pepeso.
- 16 Pude gilagilana agoi si mu avosia si hie,
mamu avoso valeana mae koari qua zinama.
- 17 Boka kopu butubutu sa tie sapu kana ia sa tinono?
Boka zutua goi sa Tamasa ninira meke nono?
- 18-19 E Tamasa mo hoke zamai sari banara, 'Loke laemia si
gamu,'
meke koari na koimata, 'Tie kaleamia si gamu,' gua.
Lopu va kalekale si Asa koari na tie tagotago hola ni
sari na habahuala,
sina tavete betoi Sa pa limana.
- 20 Mate va hodaka si arini pana boni,
sari na tie si kamo dia toso meke mate;
lopu tasuna koa Sa sa vina matedi rina tie niniradi.

21 Kopu totoko ni Sa sari hahanana tadi na tie,

---

* 34:11 Sam 62:12

- meke dogoro betoi Sa sari doduru inene tadirini.
- 22 Loke vasina sapu huporo dudukurumu si koa,
vasina sapu boka tome sari tie kaleadi.
- 23 Lopu ta hivae si keke totošo pude pule la si gita koa Sa
pude ta pitu,
ele gilania Sa sa Nana vinilasa.
- 24 Sipu lopu ele ta viliti koasa Tamasa sa tie niñira pu
tavete va sea si va gorea Sa,
meke hobe la nia Sa si keke tie pa nana tuturuana.
- 25 Pana boñi si va mate pani Sa si arini,
sina gilania Sa doduru gua sapu taveti rini.
- 26-27 Va kilasi Sa koari na dia tinavete kaleadi,
pa vasina sapu doduru tie boka dogori,
sina kekere si arini meke lopu hiva lulia rini si Asa,
meke korodia luli rini sari Nana siraña.
- 28 Va kaboi rini sari na tie malaña meke avosi Tamasa,
ke kamo la koa Sa sari dia tinepatepa hata tinokae.
- 29-30 Ba pude lopu kulu sa Tamasa, esei kote zutu ia?
Pude tomea Sa sa isumatana, esei kote boka dogoria?
Loketoña si kote boka tavetia rina tie babe na bu-
tubutu,
pude hukatia sa tie kaleana pude kopu butubutu
babe veko sipata meke ñoñovala koari na tie.
- 31-32 Be zama sa tie koe Tamasa.
'Arau si ele sea ba lopu kote va sea pule si arau,
Sari sinea taveti rau meke lopu gilani rau si tozi nau,
pude lopu kote tavete pulei arau.'
- 33 Vegua, kaqu pia igo Tamasa si goi pa mua hiniva,
sipu koromu kekere koari na mua sinea?
Vizavizata agoi, lopu arau;
ego mamu tozi nau sapu gilania agoi.
- 34-35 Sari tie gilagilana tozi nau,
ari tie pu gilagilana va lohi pu avosau si zama koa rau,

‘Zobi si zama hoboro, zama ni sa saripu lopu gilani
sa,
sari zinama tanisa si lopu koai na ginilagilana.’

³⁶ Sa qua binalabala si leana be kaqu ta podeke se Zobi,
sina olaolana guana keke tie kaleana si asa.

³⁷ Sea si asa meke va gugue tugo,
pa kenuda si va ekeki hola si asa,
meke zama va soku la koe Tamasa.”

35

¹ Meke zama pule se Elihu,

² “Balabala ia goi sapu toŋoto si guahe?
Zama si agoi, ‘Kote tava kalalasa qua koe Tamasa.’

³ Ba nanasa tu si goi, ‘Nasa sa lineana vagi nia rau,
meke nasa si kote vagi nia rau koasa kinoa toŋoto?’

⁴ Hiva olana atu gamu rau, agoi,
meke sari na mua baere.

⁵ Ena sage la pa manauru, mamu dogoria,
doŋo la koari na lei panaulu.

⁶ Be guana sea si goi, si lopu kote ta sigiti nia Tamasa;*
be soku sari mua sinea, si lopu kote ta ene ni Sa.

⁷ Ba be na tie toŋoto si goi, na sa kote poni nia goi si Asa?
Na sa si kote vagia Sa pa limamu goi?

⁸ Sari mua kinaleana si kote raza koari tie gugua agoi,
meke sari mua lineana si kote kamo mo koari tie.

⁹ Ari na tie si hoke kabo vura totošo noma sa
ninovanovala,
tioko hata tinokae si arini pude harupi koa ri na tie
niniradi.

¹⁰ Ba loke tie si nanasa, ‘Avei sa Tamasa pu tavetequ,
pu boka va kera i sari tie pa totošo tinasuna,

---

* 35:6 Zob 22:2-3

- ¹¹ pu va tumatumae gita hola ni sari na kurukuru pinomo,
meke va gilae gita hola ni sari na kurukuru tapuru?’
- ¹² Gua ke lopu olaṅa si Asa pana kabo vura sari tie,
sina tie kaleadi si arini meke vahesi puleni.
- ¹³ Ura, loke ginugua pude avosi Tamasa sari dia kinabo;
sa Tamasa pu tagoi sari doduru ṅiniraṅira si lopu
kote hite liṅana lai.
- ¹⁴ Pude gua asa si kote vegua meke avoso igo Tamasa
totoso zama si goi sapu lopu boka dogoria goi si Asa?
Ba kote ponigo lolomo Sa pude avosigo pana aqa hite
si agoi.
- ¹⁵⁻¹⁶ Meke zama si goi sapu sa Tamasa si lopu hoke va
kilakilasa tie,
meke lopu va gunagunana nia Sa sa sinea, gua.
Ke e Zobi si zama hoboro sisigiti,
zama va soku si asa ba lopu koa ia ginilagilana.”

36

- ¹ Hoda la sa zinama te Elihu:
- ² “Va avoso hite mae, maqu va bakalani gamu
sari zinama pa kalina te Tamasa sapu kote zama ni
rau.
- ³ Pa seu vagi mae nia rau sa qua ginilagilana;
maqu va sosodea sapu Asa pu tavete au si toṅoto.
- ⁴ Ura hinokara sapu sari qua zinama si lopu koha;
na keke tie lohina pa ginilagilana si zama gua hie.
- ⁵ ṅinira sa Tamasa meke lopu etulu tie si Asa,
ṅinira hola si Asa meke nabu koari Nana hiniva.
- ⁶ Lopu va toa seunae i Sa sari na tie kaleadi,
meke lopu ṅoṅovali Sa sari na tie pu koa tasuna, ba
harupi Sa.
- ⁷ Sari matana si kopu totoko ni mo sari tie toṅoto,
va habotu turaṅa ni Sa koari na baṅara,

- meke ninae rane si va lavati Sa.
- ⁸ Ba pude sari tie si ta pusi pa seni,
meke ta sipata vagi koasa kinoa va kaleana,
- ⁹ si tozi ni Sa sari na dia tinavete kaleadi pu evaⁿⁱ rini.
- ¹⁰ Tozi ni Sa pude avosi sari nana vina balau,
meke zama i pude hobe meke kekere koari hahanana
kaleadi.
- ¹¹⁻¹² Be va tabea meke nabulu nia rini sa Tamasa,
si kote koa valeana si arini doduru rane pa dia tinoa,
meke doduru vuaheni si kote koa qetu si arini.
- ¹³ Arini pu lopu ra^{ne}ea sa Tamasa si bugoro golomo pa
bulodia,
totoso pusi Sa nenedi ba lopu kabo hata tinokae si
arini.
- ¹⁴ Tie vaquradi si lopu toa gelenae meke mate,
mate tura^{ne}ae koari na tie pu variva kurekure dia
hahanana.
- ¹⁵ Ba arini pu ta sigiti si harupi Sa koari dia tinasigiti;
zama i Sa sipu korapa koa pa dia tinasuna.
- ¹⁶ Tioko vura nigo Sa pa korapana sa mua tinasuna;
la pa vasina seu koari na ⁿⁱnoveoro,
la pa mua tavolo sapu siⁿⁱia ginani arilaedi.
- ¹⁷ Ba kamahire si ta mamata nia goi sa vinari pitui sapu
kote kamo koari tie kaleadi;
na vinari pitui meke vina kilasa padana koari na mua
tinavete si ele kamo atu koa goi.
- ¹⁸ Mu kopu pude mu lopu ta poni golomo pa poata;
babe ta tabara golomo pude tavetavete va sea.
- ¹⁹ Vegua boka sa mua tinagotago
babe doduruna sa mua binokaboka
pude toka nigo pude lopu tutuvu tinasuna si agoi?
- ²⁰ Mu lopu okoro nia sa boⁿⁱi pude kamo,

- na asa sa toroso hoke mate va hodaka sari tie.
- 21 Mu kopu pude lopu kekere la koari tinavete kaleadi,
ura qetu si goi pude zutua sa Tamasa hola nia pude
helahela ni sari na mua sinea.
- 22 Na Tamasa si ululu hola koasa Nana niniranira.
Esei boka va tumatumae gugua Asa?
- 23 Esei tozi lani koa Sa sari Nana sirana?
Babe zama koa Sa, 'Sea si tavetia Agoi.'
- 24 Lopu mulini nia pude va lavati sari Nana tinavete,
pu kera ni sari kinera vinahesi.
- 25 Doduru tinoni ele dogoria si hie,
pa seu tu dogoro mae nia ri na tie.
- 26 Marilaena hola sa Tamasa, hola nia sapu gua gilana
gunia gita!
Sari vuahenina si lopu pada ta hata vura.
- 27-28 Na vuga sarena sa kolo pa pepeso si vagi Sa,
meke va kolo i Sa pude va gavoro mae ruku koari na
lei,
meke va ruku gore pule lani koari doduru tinoni.
- 29 Esei boka gilania sa sirana gua sapu repaha guni ni Sa
sari na lei,
meke sa paka sapu lulusu gore gua pa manauru.
- 30 Variva dogoro sa kapi pa vari likohaena Sa,
va kalalasia Sa sa kolo lamana.
- 31 Gua asa poni guni ni Sa sari na butubutu,
meke va gavoro soku poni ni ginani Sa.
- 32 Va sini ni kapi Sa sari limana
meke taburu lani koari na vasidi pu garunu lani Sa.
- 33 Sa paka manauru tozia sapu raneboni si tata kamo,
sari na bulumakao ba tumae nia sapu gua asa.

37

- ¹ Mamata sa buloqu,
 meke ta duana.
² Avoso la! Avosia sa tubilina sa mamalaini te Tamasa,
 koasa dugalana sa paka sapu vura koe Zihova.
³ Rupahi Sa sari Nana kapi pa kauruna sa manaauru,
 meke garunu lani Sa koari na hukihukirina sa kasia
 popoa.
⁴ Mudina asa si mae sa tubilina sa paka manaauru,
 sa kurumuna sa mamalaini te Tamasa,
 totozo zama si Asa,
 si lopu tuqe pule sa mamalaininina.
⁵ Variva avoso sa dugaladi rina paka manaauru te Tamasa,
 variva magasa sari na tinavete te Tamasa, hola nia
 sapu gua gilana gunia gita!
⁶ Zama ia Tamasa sa sinou, 'Hoqa gore la pa pepeso,'
 meke koasa ruku, 'Hoqa goi na luturu.'
⁷ Pude gilania doduru tie sa tinavete te Tamasa,
 si va magogosi Sa sari doduru tie koari dia tinupiti,
⁸ meke sari na kurukuru si hata aqoro;
 la koa si arini koari na dia bae.
⁹ Sa raneboni si mae gua pa kolo lamana,
 meke ibu hola sari na tie pa givusu niniirana.
¹⁰ Sa sinno te Tamasa si tavete aesi,
 meke sa beru kolo si evanae aesi niirana.
¹¹⁻¹² Va mamata ni kolo Sa sari na lei;
 meke vura vasina sari malakapi.
 Pa ginarunu te Tamasa si viloro lamae sari lei
 meke ale beto ia rini sa doduruna sa kasia popoa,
¹³ Garunu gore nia Tamasa sa ruku pude va kilasi sari na
 tie,
 babe va bobosia sa pepeso koasa Nana tataru.
¹⁴ Va avosia si hie, Zobi;
 noso mamu balabala i sari tinolava te Tamasa.

- 15 Tumae nia tugo goi vea kopu gunia Tamasa sa raneboni,
meke va kalalasa va hodakia Sa sa kapi?
- 16 Tumae nia goi vea meke ale sari lei,
sari tinavete variva magasa Tanisa pu gotogoto pa
ginilagilana?
- 17 Agoi pu gorego na natanata koasa manini,
totoso raza pa popoa sa givusu maninina meke ri-
mata hola;
- 18 boka somania goi sa Tamasa pude repahia sa manauru,
meke tavete va nira ia guana aeana nedalana?
- 19 Tozini gami sapu gua kote zama la nia gami koa Sa,
lopu boka tavete vura ni gami sari mami zinama na
nunala si gami.
- 20 Kaqu ta tozi paki sa Tamasa, sapu hiva zama si rau?
Esei hiva tepa mate koe Tamasa?
- 21 Kamahire si loke tie boka dono la koasa rimata,
na keana hola si asa pa manauru,
mudina sapu va rizu pani givusu sari na lei.
- 22 Pa kali gede* si vura mae si Asa pa tinolava qolo,
sa Tamasa pa korapa Nana ninedala variva maga-
sana.
- 23 Sa Tamasa pu tagoi sari doduru niniranira si lopu boka
ta nana kamo, na ululu pa Nana niniranira,
pa nana ninono meke tinonoto
si lopu hoke nonovala si Asa koari na tie.
- 24 Gua asa ke turu pamaña nia ri doduru tinoni,
meke lopu galagala ni Sa si arini pu gilagilana gua, pa
dia binalabala.”

38

Olania Zihova se Zobi

---

* 37:22 Kali gede be tia la pa kali lodu rimata.

¹ Meke pa korapa raneboni si olaña mae koe Zobi se Zihova. Zama si Asa:

² “Esei si agoi pude zama sapu lopu tonoto sari na Qua tinavete,

koari na mua zinama sapu hoborodi?

³ Turu va nama guana tie;

Maqu nanasa atu ni kaiqa ninanasa,

meke kaqu olaña Au agoi.

⁴ Pavei koa goi totoso podalae kuria Rau sa kasia popoa?

Tozi Nau be guana ele gilania goi.

⁵ Esei pada vura nia sa ululuna, labena, meke gelena?

Esei va nadoro karovo nia sa iku koa sa?

Tumae ni goi sari doduru inolana?

⁶ Pavei turu sari dedegerena?

Esei va hokotia sa vasina sapu podalae hake sa,

⁷ sipu korapa kera sari na pinopino pana munumunu,

meke sari na mateana si kukili qetuqetu?

⁸ Esei kopu nia sa kolo hokara pa nana voloso,*

totoso puzaka vura si asa pa pinodalaena,

⁹ totoso va pokoa Rau sa kolo koari na lei

meke hade nia hinuporo moatana,

¹⁰ totoso vekoi Rau sari voloso tanisa,

gua sa goba ululuna pa vasileana sapu soto ni tuku-

tuku meke rorotoana rini?

¹¹ Totoso zama si Rau, “Tani si kote kamo goi meke lopu

hola;

tani kaqu noso sari na mua bogusu niniradi.’

¹² Vegua, ele hoke garunia goi sa munumunu pude mae,

babe tozi nia sa vaqavaqasa sa nana totoso,

¹³ pude va kalalasa i sari hukihukirina sa kasia popoa

---

* 38:8 Zer 5:22

- meke va govete i sari na tie kaleadi koasa kalalasa?
- 14 Sa kalalasa si va vura maei sari na toqere na lolomo,
va bakala ia sa kinehana sa kasia popoa;
guana polodi rina poko si asa.
- 15 Sa minate si hukatia sa kalalasa koari na tie kaleadi,
sa limadia sapu avana ni pude seke si noso.
- 16 Ele hebala kamoia goi sa vasina totolo vura mae sa kolo
hokara pa lamana?
babe vilitia goi sa lohina gua sa lamana peava?
- 17 Vea ele tava dogoro nia goi sa sasada la pa minate?
Ele dogoria goi sa sasada la pa hinuporo?
- 18 Ele balabala kamoia goi vea noma gua sa kasia popoa?
Tozi Nau be guana ele gilani goi sari doduru hire.
- 19 Vegua gilania goi sa sirana la pa vasina koa sa kalalasa,
meke sa vasina koana sa huporo?
- 20 Boka turana vura ni goi pude la pa dia vasina,
meke va dogoro ni sa sirana pule la pa dia vetu?
- 21 Hokara ele gilania goi, sina ele podo si agoi totosoa asa!
Ele koa seunae mua tu si goi soku vuaheni kamahire!
- 22 Vegua ele kamoi goi sari vasidi hoke tava naqiti sa sinou
babe dogori sari losedi rina ruku aesi?
- 23 Ele va nama vekoi Rau si arini tana totosoa tasuna,
pude tadi na totosoa vinaripera.
- 24 Avei sa sirana la koasa vasina hoke garunu taloa ni Arau
sari na kapi,
babe sa vasina tanisa givusu mae gua pa kali gasa
rimata?
- 25 Esei gelia sa lolomo pude nama nia sa ruku lovua,
meke sa sirana tanisa ruku nomana meke na paka
manauru,
- 26 pude va bobosia sa pepeso vasina loke tie koa ia,
na popoa qega sapu loke tienaa,

- 27 pude ponia kolo sa pepeso popana meke kaleanana,
meke va toqolo nia duduli?
- 28 Vea koa nana si Asa pu va hoqana sa ruku?
Vea koa nana tu si Asa pu va boboso nia puni sa
pepeso?
- 29 Esei tavetia sa aesi, gua sa barikaleqe sapu podo koburu?
Esei podoa sa ibu sapu mae guana pa maⁿauru,
30 toতোসা ⁿira guana patu sa kolo,
meke toতোসা ⁿira sa beru kolo pa lamana?
- 31 Boka pusi varigara ni goi sari ka zuapa pinopino ta
pozae Peliadesi,*
babe rupahi sari iku pu pusidi sari na pinopino ta
pozae Orioni?
- 32 Boka turaⁿi goi sari pinopino pa dia siraⁿa pude vura,
babe turaⁿi sari pinopino Bea Nomana* meke Bea
Hitekena?
- 33 Vea boka kopu nia goi sa popoa pepeso
gua sapu kopu nia Tamasa sa galegalearane?
- 34 Boka kukili meke garunu la i goi sari na lei,
pude ruku va boboso igo?
- 35 Vea, garuni agoi sari na kapi pude malakapi,
meke hoke pule mae koa goi sarini pude nanasa,
'Pavei pule, ta palabatu,' gua?
- 36 Esei taveti sari na lei, ke gilania rini sa toতোসা pude va
hoqa sa ruku,
meke esei va tumatumae i sari rovu pude sage?*

---

* 38:31 Zob 9:9; Em 5:8 * 38:32 Bea^d nomana si ta pozae "Ursa Major"
meke Bea hitekena si ta pozae, "Ursa Minor." * 38:36 Sa Hiburu koasa vesi
hie si tasuna. Kaiqa iniliri pule si zama, "Esei si ponia sa ginilagilana lohina
koasa bulo? Esei si ponia ginilagilana pa binalabala."

- 37 Esei tagoa sa ginilagilana pude naei sari na lei,
meke esei boka zoropo ni pude va hoqa ia sa ruku;
- 38 totoso popa na nira sa kosiri,
meke va kabukabue ia sa pepeso?
- 39 Agoi boka hukue ponía ginani sa laione mamaqota,
meke va denai sari na tuna laione,
- 40 totoso koa tome sari pa bae,
babe opo aqa koari na duduli nomadi?
- 41 Esei ponía ginani sa kurukuru tapuru pozana Raveni,
totoso ene lamae ari tuna pa inovia meke kabo vura
mae koa Rau?

39

- 1 Gilania tugo goi totoso hoke hira sari na qoti pinomodi?
Ele dogoria goi totoso sa kote podoi sa kurukuru ta
pozae 'dia' sari tudia?
- 2 Gilania goi visa sidara meke tiqe hira si arini?
Gilania tugo goi sa totoso pu kaqu podopodo rini?
- 3 Gilania tugo goi sa totoso sapu kaqu horodidi si arini
meke hira vura ni sari tudia pa kasia popoa?
- 4 Toqolo sari tudia, ninira meke toa va leana;
taluarae si arini meke lopu hite pule mae.
- 5 Esei va taloai sari na don'ki pinomodi?
Esei na rupahi sari ikudi?
- 6 Ele ponini Rau sa qega koa rini pude na dia popoa,
sa lolomo koa ia na soloti meke loke duduli boka toa
ia pude dia kokoana.
- 7 Hegere ni rini sari noveoro pa vasileana nomadi;
lopu avosi rini sari kukili tadi na tie kopu.
- 8 Pa toqere si ene hata nia ginani rini,
meke henai mo rini sari vasi elo buma.

- 9 Kote malumu tavetavete ponigo sa bulumakao pinomona si agoi?
Kote hiva va hola boṅi si asa pa mua vetu hose?
- 10 Boka tuqe nia iku goi sia meke va tavetavetia pa inuma?
Boka geli iliri pepeso sia pa mua inuma?
- 11 Boka kalavarae ia goi sa nana ṅiniraṅira lavata?
Boka vala nia goi sa doduruna sa mua tinavete pude tavete ponigo sa?
- 12 Boka ronu ia goi si asa pude pakepakete meke paleke ponigo,
meke la vekoi koasa vasina tana vari paqaha kiko huiti koari na qaḡalotodi?
- 13 Sari tatapuruna sa ositiriki, sa kurukuru nomana si qetu meke nebe!
Ba lopu boka ta padapada la koasa kurukuru sitoko.*
- 14 Hira ni sa ositiriki pa pepeso sari vovoto,
pude sa pepeso kote va maṅini, gua.
- 15 Lopu balabala ia sa sapu kote boka ta neti poraka sari,
koari kaiqa kurukuru pinomo.
- 16 Kopu va kaleani sa sari tuna, guana lopu tanisa tu,
lopu tupiti balabala i sa sapu mate sari ba vea,
- 17 sina lopu ponia ginilagilana sa Tamasa
babe poni vala nana hinia koasa binalabala leadi.
- 18 Ba pana repahi sa sari tatapuruna meke haqala,
si hegere nia sa sa hose meke sa tie koina.
- 19 Vea, agoi Zobi vala ni sari ṅiniraṅira koari na hose meke poni ni sari na kalu gele pa kizudi?
- 20 Agoi va boka i pude horu gua rina kupokupo meke va mataguti sari na tie koa ri na sitoṅodi?

---

* 39:13 Keke kurukuru pule sapu noma tatapuruna meke kopu va leana tuna.

- 21 Nenedi si puza pa pepeso, qetu na niniradi;
meke qeto taloa dia mo pa vinaripera.
- 22 Hegere nia rini sa minatagutu, na loketona dia mi-
natagutu;
na vedara si lopu govete nia rini.
- 23 Sa vovoina tupi si hake pa kalidia
meke gua tugo sari na hopere.
- 24 Kamoi na malagigiri meke rerege taloa si arini;
lopu boka koa noso si arini totosoa kabo sa buki.
- 25 Koasa kabona sa buki,
si sino vagia rini sa hibina sa vinaripera pa seu.
Meke avosi rini sari kukili tadi na koimata.
- 26 Vegua agoi va tumatumae ni tapuru sari nae,
tia la pa kali matao meke repahi rini tatapurudia?
- 27 Vegua agoi tozi ni sari atata pude tapuru sage,
pude taveti pana uluna sage sari dia vori?
- 28 Pa kali toqere koadi, vasina va hola boni;
koari na popoa pa kali toqere patupatu, vasina sa dia
nati kokoana.
- 29 Vasina koa meke kote dono hata ginani;
pa seu tu, ba kote poho vagi rini.
- 30 Sari tuna atata si hoke inevana ni sari ehara,
meke vari likohae ni rini sari tomatedi rina tie
matedi.”*

40

- ¹ Meke zama pule se Zihova koe Zobi:
- ² “Vea, korapa hiva toke Au goi si Arau, sa Tamasa pu tagoi
sari doduru niniranira?
Mani olana sa tie pu hiva tokea sa Tamasa!”
- ³ Meke olania Zobi se Zihova:

---

* 39:30 Mt 24:28; Lk 17:37

- 4 “Na lopu garoqu. Vea meke kote boka olana atu si arau koa Goi?
Maqu va opo nia limaqu sa nuzuqu, maqu lopu kulu.
- 5 Ele zama va soku hola si arau,
Ke sapu loketona pule si boka zama nia arau.”
- 6 Meke zama vura pa raneboni la koe Zobi se Zihova:
- 7 “Mu turu va namanama guana tie.
Kote nanasa igo Arau si agoi,
meke kaqu olana Au goi si Arau.
- 8 Vea, Lopu tonoto sari na Qua tinavete, gua si goi?
Ke sea si Arau meke agoi si tonoto, gua?
- 9 Vegua, sa limamu si ninira gua te Tamasa,
meke sa mamalainimu si boka kurumu gua tugo Tanisa?
- 10 Pude gua, si mamu va sari nia sa ninedala meke na tinolava,
mamu poko nia sa vina lavata na vinahesi pule tana binanara.
- 11 Mamu va puzaka vura nia sa mua tinanaziri,
zoropo la nia koa rini pu vahesi puleni.
- 12 Uve, dono la i sarini pu va ari laedi puleni,
mamu va pepekae i,
neti gore ni sari na tie kaleadi pa vasina pu koa rini.
- 13 Mamu pomunu varigara ni pa lovu;
pusi vekoi pa popoa tadi na tie matedi.
- 14 Pude gua si tiqe kote helahelae si Arau koa goi,
sapu sa lima mataomu si boka harupigo si agoi.
- 15 Mu balabala ia sa kurukuru nomana variva matagutuna;
sapu tavetia Rau gua tugo sapu tavete igo Arau si agoi,
meke sapu hena duduli gua tugo na bulumakao.
- 16 Sa niniranira pa tinina si hola toa,
gua tugo sa masa pa tiana!

- 17 Sa pikutuna si ninira gua tugo na huda sida
meke sari masa pa pudapudana si ninira tugo.
- 18 Sari susurina sa si ninira gua tugo na boronizi
meke sari nenena si gua tugo na aeana,
- 19 Asa si keke koa rini pu ta tavete kekenu!
Arau pu tavetena mo boka va kilasia si asa.
- 20 Pa toqetoqere vagi ni sa sari gana ginani
vasina koadi sari na kurukuru pinomodi.
- 21 Pa kauru hiqohiqo rakirakihina si eko sa,
na duduli nobi tomea pa zemizemi.
- 22 Va paere ia sa maqomaqona sa huda rakirakihi;
vari likohae nia na tukituki pa kali tototolo.
- 23 Totoso naqe sa ovuku loketona si va nonoga ia sa;
koa va leana nana mo si asa totoso ololobagea sa kolo
Zodani meke raza lamae pa isumatana.
- 24 Vegua, boka harupu vagia goi meke va behu ia matana?
Boka sipata vagia goi meke va lopa ia isuna si asa?

41

- 1 Boka riqihi nia vinetuu goi sa leviatani,*
babe pusi nia iku goi meana si asa?
- 2 Boka va nuquru nia iku goi sa isuna
babe rita nia vinetuu sa asena?
- 3 Ve, kote tepa sisigiti igo sa pude tataru nia, gua?
Kote zama va memeha atu igo sa si agoi?
- 4 Ve kote hiva tavete vinariva egoi si asa koa goi,
pude na nabulu tamugoi si asa ninae rane, gua?
- 5 Boka pausia goi si asa guana kurukuru tapuru,
babe pusia nenena pude na lopilopiana tadi na mua
nabulu vineki?
- 6 Kote hiva vari hobe nia tugo ri na tie habu sia?

---

* 41:1 Sam 74:14, 104:26; Ais 27:1

- Kote hiva magumagua ri na tie holuholu sia meke
vari hia nia?
- ⁷ Boka gona nia soloro goi sa tinina
babe goto va soku nia hopere sa batuna?
- ⁸ Pana tiqu la nia lima goi,
si lopu kaqu muliⁿⁱ nia goi sa vinariperai pa mudina
asa.
- ⁹ Sa binalabala pude saputu vagia si kokoha;
na dinogorona mo sa ba mabubulu mo sa tie.
- ¹⁰ Pude loke tie boka soara ia si asa,
si esei kote hiva turu va tia Au si Arau?
- ¹¹ Koe sei si kaiqa Qua gale pude kaqu lipui Arau?
Nake, doduru likakalae pa kauruna sa ma^{na}auru si Qua
beto mo Arau.
- ¹² Arau boka vivinei nia mo sa tinina sa leviatani*,
sa nana ⁿⁱniraⁿⁱ meke sa rinizu tanisa.
- ¹³ Esei boka daku pania sa kapuna sapu ⁿⁱnira guana
aeana,
Esei kote boka gona nia tupi sa kapu moatana?
- ¹⁴ Esei kote boka kakele tukelia sa ^{nu}uzuna sapu gua ri na
sasada ⁿⁱniradi,
ura, sari livona si variva matagutu pa vari kalina?
- ¹⁵ Sa mudina si na tokele vinari hakei lave,
saripu napiti varigara meke ⁿⁱnira gua tugo na patu.
- ¹⁶ Sari lave si vari kapae sisigiti
ke sa givusu si lopu boka ene pa vari korapadi.
- ¹⁷ Nabu toa sari vinari hodai tadirini;
na vari sotoi si arini meke lopu boka ta paqaha.
- ¹⁸ Totoso tihe sa si vura ia na kapi si asa,
meke sari matana si guana gonana sa kalalasa pana
vaqavaqasa.

---

* 41:12 Mi tiro ta pa hubina ele pepa sa vina bakala pa Zobi hinia ⁿⁱeta
vesi vesu.

- 19 Na vura ia na nika sa **nuzuna**,
meke pidaladi na kapi si tapuru vura.
- 20 Vura i na **tunaha** sari qoqoro isuna
guana duduli huru**nudi** pa kauru raro qototona.
- 21 Sa **sinino** tanisa si va huru**nu** motete,
sa nika si huru**nu** vura pa **nuzuna**.
- 22 Pa ruana koa sa nana **ninira****nira**,
meke minatagutu mo si koa pa doduru vasina pu la
sa.
- 23 Sa masana si **ninira** meke nabu;
loketo**na** boka nuquru la ia.
- 24 Sa raqaraqana si **ninira** guana patu,
ninira guana patu tana munamunala kiko huiti.
- 25 Pana tekulu sage sa si matagutu mo sarini pu **niniradi**;
togolo mo si arini na lopu boka.
- 26 Sari na vedara pu kamo la si loketo**na** eva**nia**;
meke gua tugo sari na hopere, tupi, na dive.
- 27 Na aeana si na duduli guni nia sa,
meke sa boronizi si guana huda popozuna.
- 28 Na tupi si lopu boka va rizuna sa;
patu pa kurukuru paqala si guana elelo sapu palekia
givusu.
- 29 Na vedara si guana elo duduli koasa, meke hegere si asa
pana hopere nia soloro ari tie.
- 30 Sa tiana sa si guana vinarigara umumu qelasi **narudi**,
gelia sa sa pepeso toto**so** **name** karovia sa sa nelaka.
- 31 Evulu ia sa sa kolo lamana guana raro qototona,
meke nikinakili sa kolo guana raro oela **nohara**.
- 32 Pana hola sa si vosusu sa kolo,
meke keoro kaluna sa lamana kote gua si arini.
- 33 Loketo**na** pa kasia popoa si boka tava padapada la koasa;
na kurukuru sapu lopu matagutu nia keketo**na**.
- 34 Do**no** va gore betoi sa sari doduru pu vahesi puleni;
na ba**nara** ni sa sari doduru kurukuru pinomo.”

42

Zobi

- ¹ Olania Zobi se Zihova,
² “Gilania rau, sapu Agoi tagoa sa ninirañira;
 Agoi boka taveti doduru sapu koa pa Mua hiniva.
³ Nanasa si Agoi, ‘Esei si agoi pude zama sapu lopu tonoto
 sari na Qua tinavete?’*
 Hinokara sapu zama ni rau sari ginugua sapu lopu
 gilani arau,
 sari ginugua sapu tolava hola ke lopu boka tumae ni
 rau.
⁴ Zama si Agoi, ‘Kamahire mamu va avoso, pude Maqu
 zama si Arau.’*
 Maqu nanasa igo si agoi,
 meke agoi kaqu olanau si Arau.’
⁵ Na avoso nigo mo arau pa vivinei tadi na tie,
 ba kamahire si dogoro soti Nigo mataqu rau si Agoi.
⁶ Ke kurekure ni rau sari qua zinama, equ hiva vagi pule
 ni;
 gua ke maqu habotu pa korapa eba na kavuru pude
 qu vata dogoro nia sa qua tinalotana sapu sea si
 arau.”

Vina betona

- ⁷ Mudina sapu zama se Zihova koe Zobi, si zama la si
 Asa koe Elipazi na tie pa vasileana nomana pa Temani,
 “Bugoro hola nigo Rau si agoi meke sari karua mua baere,
 sina lopu zama nia gamu sa hinokara pa guguagu Rau,
 gua sa hinokara sapu zama ni e Zobi sa Qua nabulu. ⁸ Ke
 kamahire si mamu vagi lani koe Zobi ka zuapa bulumakao
 meke ka zuapa sipi kokoreo, mamu la va vukivukihi
 ni pude na mia vinukivukihi. E Zobi, sa Qua nabulu,
 kote varavarani gamu, meke kote va tabea Rau sa nana

---

* 42:3 Zob 38:2   * 42:4 Zob 38:3

vinaravara meke lopu kaqu tavete atu ni Rau gua sapu garodi ri na mia zinama hoboro. Sina lopu hinokara si zama ni gamu pa guguaqu Arau, gua sa hinokara sapu zama ni e Zobi, sa qua nabulu.”

⁹ Ke lulia ari Elipazi sa tie pa vasileana nomana pa Temani, e Bilidadi, sa tie mae guana pa popoa Sua, meke e Zopara sapu mae guana pa popoa Neama gua sapu zama nia e Zihova, meke va tabea e Zihova sa vinaravara te Zobi.

¹⁰ Sipu beto varavara ni Zobi sari ka neta nana baere, si mana pule nia e Zihova si asa, meke poni pule nia tinagotago Tamasa si asa karua toতোসা hola nia sapu tagoi sa tatasana.* ¹¹ Sari doduru tasina koreo, vineki, meke sari nana baere meke sari doduru pu gilania si asa si mae pa vetu te Zobi meke henahena turania si asa. Va manotia rini si asa meke tozi dia tinalotana koari na kinaleana pu vata raza ni e Zihova koasa. Meke hopeke ponía poata meke keke riñi qolo arini si asa.

¹² Mana nia e Zihova sa kukuru tinoa te Zobi hola nia sa minana pa toতোসা kekenu. Tagoi Zobi si ka manege made tina sipi, ka onomo tina kameli, karua tina bulumakao, meke keke tina don'ki. ¹³ Meke ka zuapa tuna koreo meke ka neta tuna vineki si asa. ¹⁴ Sa tuna vineki kenuna si e Zimaema pozana, sa vina rua si e Kezaia, meke sa mudina hokara si e Kereni Hapuku pozana. ¹⁵ Lopu ta dogoro pa ninae popoa pule sari vineki sapu tolavaedi hola gugua sari vineki te Zobi. Meke poni ni hinia tinagotago tugo sa si arini turanae koa ri na tasidia koreo.

¹⁶ Mudina asa si ka keke gogoto made navulu puta vuaheni pule si toa se Zobi; dogori sa sari tuna meke sari tudia rina tuna kamo ka made sinage si toa kamoí sa. ¹⁷ Toa seunae meke barogoso va gorevura meke tiqe mate si asa.

---

* 42:10 Zobi 1:1-3

Buka Hope

The Holy Bible in the Roviana language of the Solomon Islands

Buk Baibel long langguis Roviana long Solomon Islands

copyright © 2016 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Roviana

Translation by: SITAG

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-11-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 24 Dec 2020 from source files dated 24 Dec 2020

2a5324ac-61e8-5e5b-b226-f3d15850d7c5